

# ТУРИЗМ І МОЛОДЬ - 2020

## МАТЕРІАЛИ

кафедрального круглого столу студентів та аспірантів

(м. Полтава, 21 грудня 2020 року)



Полтава  
2021

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»  
(ПУЕТ)**

**Кафедра туристичного та готельного бізнесу**

# **ТУРИЗМ І МОЛОДЬ - 2020**

**МАТЕРІАЛИ**

**кафедрального круглого столу студентів та аспірантів**

*(м. Полтава, 21 грудня 2020 року)*

*За загальною редакцією д. е. н., професора Скляра Г. П.,  
к. е. н. Карпенка Ю. В.*

**Полтава  
ПУЕТ  
2021**

УДК 338.48-2-053.6(062.552) *Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу*  
Т86 *Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено*

### **Редакційна колегія:**

**Г. П. Скляр**, д. е. н., професор, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

**Ю. В. Карпенко**, к. е. н., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

**Туризм і молодь - 2020** : матеріали кафедрального круглого столу студентів та аспірантів (м. Полтава, 21 грудня 2020 року) / за заг. ред. Г. П. Скляра, Ю. В. Карпенка. – Полтава : ПУЕТ, 2021. – 102 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр. мовою.

ISBN 978-966-184-400-0

У збірнику подано матеріали круглого столу, проведеного в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715), який відбувся у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Для науковців, викладачів, студентів закладів вищої освіти, усіх, хто цікавиться питаннями теорії та практики туризму.

**УДК 338.48-2-053.6(062.552)**

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналі.  
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

ISBN 978-966-184-400-0

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2021

*Я. Ю. Басос, студентка гр. Тб-51*  
*О. О. Новоженюк, студентка гр. Тб-41*  
*Науковий керівник – Ю. В. Карпенко, к. е. н.*  
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки*  
*«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗІТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Активізація туризму викликала живий інтерес до проблеми виміру впливу туризму на економічний розвиток країн і регіонів. Швидке зростання доходів від туризму приваблює інвесторів у сферу виробництва регіонального туристичного продукту. На даний час туризм є однією з високодохідних галузей світової економіки, яка найдинамічніше розвивається та виступає в числі найважливіших чинників соціально-культурного розвитку, що сприяють підвищенню рівня і якості життя населення. Спектр виконуваних функцій туризму дозволяє використовувати його як дієвий інструмент стимулювання соціально-економічного зростання на макро- і мезорівнях господарювання.

Функції туризму перш за все проявляються на територіях конкретних регіонів, а можливості його розвитку визначаються умовами регіонів. Тому розгляд туризму як інструменту соціально-економічного розвитку особливо актуально з позиції регіонального підходу. Забезпечення зростаючої ролі туризму на соціально-економічні умови функціонування регіону вимагає вирішення низки конкретних завдань, серед яких першочерговими є: оцінка ресурсної забезпеченості і туристичних можливостей регіону, виявлення унікальних об'єктів туристського інтересу, визначення напрямів розвитку ресурсної бази для досягнення бажаного соціально-економічного результату, тобто завдань, які пов'язані з управлінням туристичними ресурсами [1].

Дослідження кількості обслуговуваних туристів у Чернівецькій обл. у 2000–2019 рр. засвідчило, що найбільшу кількість туристів було обслуговано в регіоні у 2003 р. – 20,725 тис. осіб, а найнижча кількість у 2015 р. – 7,052 тис. осіб через суспільно-політичну ситуацію та військові дії на сході країни, але вже у

2016 р. ситуація у країні почала налагоджуватися, і у 2016 р. туристичний потік зріс до 11,698 тис. осіб.

У 2019 р. в області кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами становила 26 359 осіб, що на 4 056 осіб (18,2 %) більше ніж у 2018 р. та на 10 385 осіб (65,0 %) більше ніж у 2017 р. Серед них кількість виїзних туристів – 24 741 осіб, що на 3 537 осіб (16,7 %) більше ніж у 2018 р. та на 10 171 осіб (69,8 %) більше ніж у 2017 р.; кількість внутрішніх туристів у 2019 р. становила 1 618 осіб, що на 516 осіб (46,8 %) більше ніж у 2018 р. та на 214 осіб (15,2 %) більше ніж у 2017 р.

Аналіз показників наявності колективних засобів розміщування у Чернівецькій обл. 2011–2019 рр., засвідчив, що на протязі досліджуваного періоду максимальна кількість колективних засобів розміщення була у 2011 р. – 81 од., у 2015 р. їх кількість різко скоротилася до 65 од. і продовжувала далі скорочуватися і у 2017 р. склала 49 од.

У 2019 р. кількість колективних засобів розміщування у Чернівецькій обл. становила 24 од., що на 1 од. (4,0 %) менше ніж у 2018 р. та на 24 од. (51,0 %) менше ніж у 2017 р. Відповідно змінилася у 2019 р. кількість місць у колективних засобах розміщування – 1 722 од., що на 227 од. (11,6 %) менше ніж у 2018 р. та на 2 162 од. (55,7 %) менше ніж у 2017 р. Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування у 2019 р. становила 46 408 осіб, що на 10 265 осіб (18,1 %) менше ніж у 2018 р. та на 12 845 осіб (51,0 %) менше ніж у 2017 р.

Показники наявності санаторно-курортних та оздоровчих закладів у Чернівецькій обл. у 2000–2017 рр. свідчать, що у 2017 р. кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням у Чернівецькій обл. становила 5 од., що на 1 од. (25,0 %) більше ніж у 2016 р. та на 1 од. (16,7 %) менше ніж у 2015 р. Кількість баз та інших закладів відпочинку у 2017 р. в регіоні становила 13 од., що на 1 од. (7,1 %) менше ніж у 2016 р. та на 3 од. (18,8 %) менше ніж у 2015 р. [2].

З 1 квітня 2020 р. держава більше не підтримуватиме комунальні заклади санаторного типу. На території Чернівецької обл. раніше функціонували такі комунальні санаторні заклади, як

дитячий санаторій «Щербинці», гастроентерологічний санаторій «Стара Жадова», які, поряд з іншими, наразі не функціонують. Під загрозою припинення функціонування перебуває бальнеологічний санаторій «Брусниця», де відбувається скорочення штатної чисельності працівників, а також протитуберкульозні санаторії «Красноільськ» та «Садгора». Не надають відповідних послуг населенню пансіонат матері і дитини «Зелені пагорби», заклад оздоровлення та відпочинку дітей «Юність».

Показники функціонування дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку в регіоні за 2000–2019 рр. свідчать, що найбільша закладів була у 2009 р. – 569 од., а найменша у 2000 р. – 56 од. У 2019 р. їх кількість становила 462 од., що на 11 од. менше ніж у 2018 р. та 21 од. менше ніж у 2017 р., а кількість дітей, які перебували у закладах у 2019 р. становила 1 499 осіб, що на 68 осіб менше ніж у 2018 р. та 928 осіб менше ніж у 2017 р. Кількість закладів оздоровлення у 2019 р. їх кількість становила 12 од., що на 1 од. більше ніж у 2018 р. та 4 од. менше ніж у 2017 р. та у них у 2019 р. перебували 1 883 особи, що на 66 осіб більше ніж у 2018 р. та 1 463 особи менше ніж у 2017 р.

Стосовно кількості об'єктів сфери культури і мистецтв у Чернівецькій обл., які є невід'ємною частиною туристичної інфраструктури протягом 2000–2017 рр. ситуація наступна. З 2001 р. по 2017 р. в області кількість театрів складала 4, але кількість глядачів у 2017 р. становила 219,9 тис. осіб, що на 8,4 тис. осіб (4,0 %) більше ніж у 2016 р. та на 26,8 тис. осіб (13,9 %) більше ніж у 2015 р. Загальна кількість концертних організацій на протязі 2000–2017 рр. становила 1 одиницю, при цьому кількість слухачів у 2017 р. становила 169,0 тис. осіб, що на 10,8 тис. осіб (6,8 %) більше ніж у 2016 р. та на 23,7 тис. осіб (16,3 %) більше ніж у 2015 р. Варто відзначити позитивну динаміку зростання кількості музеїв в регіоні з 23 од. у 2000 р. до 35 од. у 2017 р. що на 1 од. (2,8 %) менше ніж у 2015 р. Кількість відвідувачів музеїв у 2017 р. становила 920,8 тис. осіб, що на 64,6 тис. осіб більше ніж у 2016 р. та 34,9 тис. осіб. більше ніж у 2015 р.

Показники функціонування бібліотек, музеїв та клубних закладів в регіоні за 2000–2017 рр. свідчать, що максимальна кількість бібліотек в регіоні становила 805 од. у 2000 р., а мінімальна склала 720 од. у 2017 р., що на 5 од. (0,7 %) менше ніж у 2016 р. та на 7 од. (1,0 %) менше ніж у 2015 р. Бібліотечний фонд у 2017 р. склав 9,3 млн примірників, що на 245,4 тис. прим. менше ніж у 2016 р. та на 374,2 тис. прим. менше ніж у 2015 р.

Кількість клубних закладів склала 764 од. у 2017 р., що на 3 од. (0,4 %) менше ніж у 2016 р. та на 5 од. (0,7 %) менше ніж у 2015 р. Кількість місць в них, у 2017 р. склала 188,8 тис., що на 4,6 тис. (2,3 %) менше ніж у 2016 р. та на 5,6 тис. (2,9 %) менше ніж у 2015 р. [2].

Отже, серед актуальних проблем туристичної галузі Чернівецької обл. так і України: складність ведення туристичного бізнесу; брак позитивної інформації як на внутрішньому, так і на міжнародному інформаційному полі; недостатня розвиненість готельного господарства; занедбаність історико-культурних пам'яток та інші.

Задля розвитку туризму основними напрямками державної політики повинні стати: збереження туристичних ресурсів; вдосконалення нормативної бази; створення економічних умов для стимулювання розвитку туризму; надання пільг для організації туристичної роботи; залучення інвестицій в розвиток туристичної індустрії; сприяння розвитку конкуренції; забезпечення безпеки туристів; підтримка науковців; участь у міжнародних програмах розвитку туризму.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Папп В. В. Туризм як пріоритетний напрям розвитку економіки регіону (на прикладі Закарпатської області) / В. В. Папп, Н. В. Бошота // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 528–537.
2. Головне управління статистики у Чернівецькій області : [Електронний ресурс] : офіц. сайт. – URL: <https://www.chernigivstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2020). – Назва з екрана.

**Бойко Н. С., студентка гр. Т-18**  
*Науковий керівник – Радченко О. М., к. і. н., доцент*  
*Черкаський національний університет*  
*імені Богдана Хмельницького*

## **КОЛІР В ОФОРМЛЕННІ ІНТЕР'ЄРУ ТУРИСТИЧНИХ ОПЕРАТОРІВ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ НА РЕЛІГІЙНОМУ ТУРИЗМІ**

Фірмовий стиль – це комплекс графічних, звукових й кольорних прийомів, які гарантують ідентичність всієї продукції фірми. Покупці і партнери краще сприймають не тільки продукцію, але і всю діяльність компанії, що має свій унікальний фірмовий стиль [1].

Вибір кольору виступає найважливішим і необхідним етапом у створенні фірмового стилю. Для того, щоб обрати оптимальний колір, насамперед потрібно врахувати властивості різних кольорів, які пов'язані з психофізіологічним та емоційно-естетичним впливом на сприйняття людини. Відомо, що всі кольори, які бачить людина навколо себе, тільки на 18 % сприймаються зором, а на 82 % – мозком. В туристичному бізнесі психологія кольору відіграє важливу роль. Необхідно підібрати для інтер'єру таку кольорову гамму, яка буде сприятливо впливати на клієнтів та співробітників. Наприклад, холодні кольори (відтінки фіолетового, синього) знижують тонус і дозволяють відвідувачам відчувати себе розслабленими, а теплі кольори (відтінки червоного, помаранчевого та жовтого) підвищують активність людини [2].

Оформлення туристичного агентства має базуватися на світлих та теплих тонах і повинне бути з незначною насиченістю кольору. Дане оточення створює відчуття тепла, робить приміщення затишним та активізує працівників.

Туристичні оператори «Глобус», «Континент» та «Байдюк Тур» спеціалізуються на релігійному туризмі, їхні офісні приміщення оформлені у стилі мінімалізм, для якого характерні білий, рожевий та кремовий кольори. В офісі, де використовуються світлі і ніжні кольори, слід особливо подбати про велику кіль-



кість денного або штучного світла. Декор інтер'єру має бути стриманим.

Наприклад, туристичний оператор «Байдюк Тур» використовує в оформленні офісу світло-голубий відтінок для виділення важливих деталей, таких як логотип фірми. Стіни офісу оформлені в бежевому кольорі, проте на одній стіні зроблений акцент в рожевому кольорі, адже там знаходяться сертифікати та ліцензії фірми [5].

Туристична фірма «Глобус» оформила офіс у світло-рожевому кольорі та на одній стіні розмістила фотошпалери, які є візуальним акцентом. Додатково в декорі використано синій колір та всі меблі зроблені з темно-коричневого дерева, проте велика кількість меблів зробила офіс тісним та темним [4].

В офісі туристичної фірми «Континент» використано білий і кремовий колір для стін, та світлу деревину для меблів та декору. Цей інтер'єр є заспокійливим, він відповідає спеціалізації тулоператора [3].

Отже, туристичні оператори, які спеціалізуються на релігійному туризмі, у своєму фірмовому інтер'єрі використовують ніжні та світлі кольори, які не привертають значної уваги, і створюють спокійну атмосферу.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Козак Ю. Г. Міжнародний маркетинг : навч. посіб. / Ю. Г. Козак, О. В. Воронова, І. О. Уханова та ін. ; за ред. Ю. Г. Козака, С. Смичка, І. Л. Литовченко. – Київ-Катовіце : Центр учбової л-ри, 2014. – 300 с.
2. Сприйняття кольору в бізнесі [Електронний ресурс]. – URL: <https://pro-biznes.com.ua/statt-pro-bznes/sprijnjattja-koloru-v-biznesi.html> (дата звернення: 1.12.2020). – Назва з екрана.
3. «Континент» – турагентство [Електронний ресурс]. – URL: <https://kontinent2000.com.ua/> (дата звернення: 29.11.2020). – Назва з екрана.
4. Турагентство «Глобус» [Електронний ресурс]. – URL: <http://globus-tours.com.ua/> (дата звернення: 29.11.2020). – Назва з екрана.
5. Туристичний оператор BaidiukTour [Електронний ресурс] / Байдюк Тур. – URL: <http://baidiuk-tour.com.ua/> (дата звернення: 30.11.2020). – Назва з екрана.

**Вітютин В. О.**, здобувач  
Науковий керівник – **Костишина Т. А.**, д. е. н., професор  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

## **ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ: ЗМІСТ І СТРУКТУРА**

В умовах ринкової трансформації національної економіки все вагомішу роль відіграє професійна компетентність працівників, яка забезпечує конкурентоспроможний розвиток підприємств.

Беручи до уваги специфіку професійної діяльності працівників торгівлі, узагальнену модель професійної компетентності можна представити у вигляді трьох взаємопов'язаних компонентів (рис. 1).

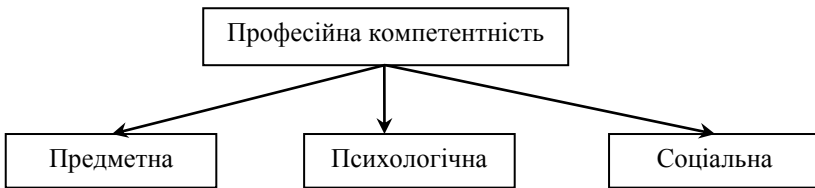


Рисунок 1 – Складові професійної компетентності працівників торгівлі

Структура професійної компетентності поділяється на:

- професійну кваліфікацію;
- особистісні особливості, важливі для виконання професійних обов'язків;
- соціально-професійний статус.

Поділ поняття «професійна компетентність» на теоретичні уявлення та практичні складові дозволяє скласти більш детальне уявлення про неї.

Теоретичні знання про об'єкт діяльності або коло обов'язків включають:

- теоретичні уявлення про те, що значить конкретна професійна кваліфікація;
- теоретичні уявлення про професійний статус;
- уявлення про професійні особливості.

Способи роботи з об'єктами теж можна структурувати (рис. 2).

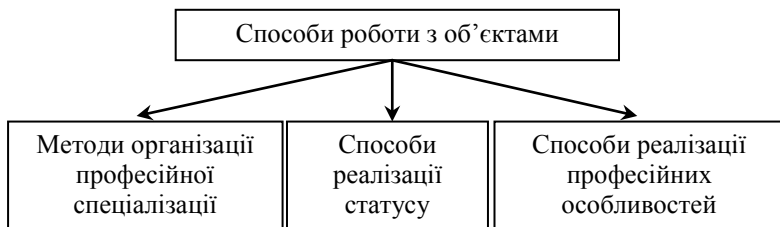


Рисунок 2 – Способи роботи з об'єктами професійної компетентності працівників

Однак не можна сказати, що поняття «професійна компетентність» є однозначним. Різні фахівці, які вивчають педагогіку, психологію, соціологію, економіку трактують його по-різному.

Більшість науковців сходяться на тому, що професійна компетенція містить в своїй структурі наступні складові (рис. 3).

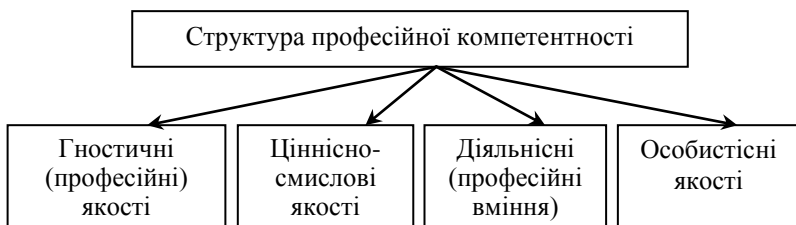


Рисунок 3 – Структура професійної компетентності персоналу

Отже, дослідження поняття «професійна компетентність», її складових дозволяє більш глибоко розуміти особливості компетентності працівників, що в подальшому дозволить прогнозувати її розвиток та забезпечення конкурентоспроможності працівників на ринку праці.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : практикум : навч. посіб. / О. А. Грішнова, О. М. Білик. – Київ : Знання, 2012. – 280 с.
2. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. / І. Л. Петрова. – Київ : КНЕУ, 2013. – 466 с.

*Власова Д. С., студентка гр. Тб-42  
Науковий керівник – Логвин М. М., к. геогр. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Туристично-рекреаційні ресурси Дніпропетровської області – це об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Вони можуть бути поділені на природні (природні умови, об'єкти, явища) та соціально-економічні (культурні об'єкти, пам'ятки архітектури, історії, археологічні стоянки, місця, пов'язані з перебуванням видатних діячів).

Традиційно вважається, що основним чинником (а також компонентом природного середовища) для розвитку та організації рекреаційної діяльності в регіоні є Дніпро з величезними можливостями для використання його у круїзній діяльності. Крім того, регіон позиціонується як екологічно несприятлива територія, перевантажена промисловими виробництвами й такої, що не має істотних туристських атракцій. Але це хибна думка [1, 2].

Дніпропетровщина має значний потенціал для розвитку туристичної індустрії: вигідне географічне положення, сприятливі природні та кліматичні умови, історико-культурні пам'ятки, традиції та щедра гостинність населення. На її теренах можна розвивати сучасні види туристичної діяльності, а саме: сільський (зелений) туризм, екотуризм, бізнес-подорожі, спортивний, освітній туризм, хобі-тури тощо. Сприяє розвитку наукового і просвітницького туризму в області і значна кількість музеїв, театрів, інших закладів культури.

Область має 55 річок. Головна водна артерія – Дніпро, який перетинає територію області з північного заходу на південний схід. Тут протікають також його притоки Оріль, Самара, Базавлук, Інгулець із Саксаганню та ін. В області налічується 105 природно-заповідних територій і об'єктів.

Область має значні рекреаційні ресурси, основними складовими яких є м'який клімат, мінеральні води і лікувальні грязі (озеро Солоний Лиман у Новомосковському районі).

В області функціонує 9 музеїв із 2 відділами. Дніпропетровський історичний музей створений у 1849 р. як громадський музей старожитностей Катеринославської губернії і зобов'язаний своїм заснуванням діяльності А. Фабра, Я. Грахова, О. Поля, Д. Яворницького. Фонди музею налічують 220 тис. експонатів, у тому числі археологічна, етнографічна, нумізматична, геральдична колекції, реліквії запорозького козацтва, стародруки XVI–XVII ст. Музейний комплекс включає меморіальний будинок-музей академіка Д. Яворницького, де вчений жив протягом 1905–1940 рр. У Дніпропетровській області на державному обліку перебуває 11,9 тисяч пам'яток, у тому числі 318 пам'яток архітектури [3].

Дніпропетровська область – це територія розвитку т. зв. «міських і приміських» форм і видів туристської діяльності. Вже нині тут діють значні туристські комплекси: вілла «Материк» на узбережжі Голубого озера біля Дніпродзержинська, серія закладів відпочинку у живописних місцях м. Дніпропетровська і його найближчих околиць – креатив-клуб «Бартоломео», «Гнездо глухаря», «Хутор», бази відпочинку «Барракуда», «Жемчужина», «Мустанг» тощо. Вже через те, що до складу району входять такі значні міста, як Дніпропетровськ та Дніпродзержинськ, зрозуміло, що тут розвиваються усі можливі для регіону види туризму, туристська індустрія орієнтується передусім на вибагливого споживача – як місцевого, так і приїжджого. Головні і найпопулярніші для відвідування туристські об'єкти розміщені передусім у цих двох містах.

Для району розроблені і діють багато різноманітних як загальних, так і тематичних екскурсій. Серед авторських розробок – такі екскурсійні маршрути, як: «Дніпропетровськ крізь століття», «Симфонія Дніпровських хвиль», «Дніпропетровськ – космічне серце України», «Святе місто – Йордань на Дніпрі», «Дніпродзержинськ – мегаполіс в мініатюрі», «Слідами Ігнатія Ясюковича», «Поляки в козацьких степах» та інші. Зупинимося на деяких з найцікавіших для відвідання об'єктах району.

### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Афанасьєв О. А. Дніпропетровщина туристична [Електронний ресурс] / О. А. Афанасьєв. – URL: [https://olaff.at.ua/Science\\_work/dnpr\\_turist.pdf](https://olaff.at.ua/Science_work/dnpr_turist.pdf) (дата звернення: 14.12.2020). – Назва з екрана.
2. Коваль А. І. Перспективи розвитку в'їзного туризму в Дніпропетровській області / А. І. Коваль, М. М. Логвин // Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава 14 грудня 2017 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 311–315.
3. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство [Електронний ресурс] / Є. В. Панкова. – URL: [https://tourlib.net/books\\_ukr/pankova77.htm](https://tourlib.net/books_ukr/pankova77.htm) (дата звернення: 14.12.2020). – Назва з екрана.

*Воронцова Б. О., студентка гр. Тб-41  
Науковий керівник – Карпенко Н. М., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РОЗВИТОК ТЕРМАЛЬНИХ КУРОРТІВ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Закарпатська область розміщена на південному заході України в межах західної частини Карпат та Закарпатської низовини. Вона має прикордонне положення та межує на півночі з Львівською областю, на сході з Івано-Франківською областю, на півдні з Румунією, на південному заході з Угорщиною, на заході зі Словаччиною, на північному заході з Польщею. Регіон багатий не лише на свою історико-культурну спадщину, а й славиться сучасними лікувально-оздоровчими курортами, які багато в чому не поступаються європейським та розвиваються на основі цілющих мінеральних й термальних джерел. Загалом в області налічується 360 джерел мінеральної та термальної води [2].

Серед найбільш привабливих лікувально-оздоровчих Destination Закарпатської області, що розвивають завдяки наявності цілющих термальних джерел, варто назвати Берегове, Косино та Велятино.

Так місто Берегове є відомим термальним курортом. Басейни закритого та відкритого типу оздоровчого комплексу «Жайворонок» отримують термальну воду прямо зі свердловин глибиною 1 200 м. За хімічними показниками ця вода містить хлориди, гідрокарбонати, сульфати, амоній, фтор, кремній мінерали (зокрема, кальцій та магній). Цей курорт рекомендується людям з захворюваннями опорно-рухового апарату, серцево-судинної та нервової систем.

Село Косино знаходиться на кордоні між Україною та Угорщиною. Протягом багатьох століть ця місцевість нічим не відрізнялася від звичайних селищ, але все почалося відтоді, як шукаючи родовища нафти, вчені натрапили на термальні джерела. Це і дало поштовхом для організації відпочинково-рекреаційної зони в с. Косино. Лікувально-оздоровчий комплекс «Термальні води Косино» займає площу 8 га, має кілька басейнів.

Вода надходить с трьох джерел, які відрізняються своєю температурою та хімічним складом води. Лабораторно у складі термальних вод Косино води було визначено вміст заліза, кальцію, цинку, хрому, магнію. На території с. Косино знаходиться сучасний аквапарк та міні-зоопарк, що є привабливим для дитячого відпочинку.

Село Велятино розмістилося у Хустському районі. На території села є водолікарня «Теплі води», що використовує мінеральну термальну вода з великим вмістом бору, хлору та йоду. Завдяки вмісту йоду показана при лікуванні захворювань ендокринної системи.

Усього за два кілометри від Ужгорода, в мальовничому урочищі с. Барвінок, розташований оздоровчий комплекс «Золота гора», що має п'ять сучасних термальних басейнів: два – в приміщенні та три – просто неба. Тутешня вода за хімічним складом і мінералізацією схожа на ту, якою лікують на чеському курорті Теплице. Комплекс також має готель, ресторан, конференц-зали, закритий тенісний корт та дитячу зону.

Загалом Закарпатська область є одним з найпривабливіших туристичних регіонів України. Сприятливий клімат, гірська місцевість, цілющі термальні джерела та відповідна інфраструктура справляють позитивний вплив для формування туристичного попиту в регіоні.

Для ефективного розвитку термальних курортів в області необхідно забезпечити комплексне та раціональне використання усіх ресурсів, здійснювати належну промоцію регіональних туристичних продуктів та розвивати й удосконалювати інфраструктуру [1].

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021–2027 роки. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.minregion.gov.ua/...2027.../regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/> (дата звернення: 13.12.2020). – Назва з екрана.
2. Унікальне Закарпаття: краєзнавча енциклопедія – довідник / укладачі: К. М. Мовчан, М. В. Бабіля, М. В. Глагола, Н. І. Гульпа, О. В. Гранчак, О. І. Довганич та ін. – Мукачево : РВВ МДУ, 2019. – 699 с.



*Гордійчук К. С., студентка гр. Тмб-11  
Науковий керівник – Карпенко Н. М., доцент  
Вищій навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Наша країна володіє багатим та різноманітним рекреаційно-туристичним потенціалом. Кожний населений пункт має цікаву історію та безліч природних і історико-культурних об'єктів, які здатні приваблювати туристів. Не виключенням є і селище міського типу Котельва, що до недавнього часу було адміністративним центром Котелевського району Полтавської області. 17 липня 2020 р. Верховна Рада України прийняла Постанову № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів». У результаті цього рішення у Полтавській області було ліквідовано 25 районів та утворено чотири, а смт. Котельва стала центром Котелевської об'єднаної територіальної громади. Децентралізація внесла суттєві зміни не лише в звичний адміністративний устрій регіону, а й змінила умови й можливості подальшого соціально-економічного розвитку територіальних громад. Одним із вагомих чинників територіального розвитку Котелевської ОТГ є її рекреаційно-туристичний потенціал, що характеризується не лише великим різноманіттям, а й унікальністю та атрактивністю.

Безумовно справжньою родзинкою цієї ОТГ є Більське городище, що розташоване на околицях с. Більськ. Більське городище (VIII–III ст. до н. е.) є унікальним археологічним об'єктом культурної спадщини України. Пам'ятка визнана найбільшим укріпленим поселенням у Європі доби раннього залізного віку. Археологічні дослідження підтверджують, що на цій території існував тогочасний політичний, економічний і культурний центр давнього переддержавного утворення племен Дніпровського лісостепу. Городище ототожнюється науковцями зі славетним містом Гелон [1]. Враховуючи значимість стародавнього протоміста як визначної пам'ятки археології, у 2015 році було ство-

рено історико-культурний заповідник «Більськ». А з 2017 р. Більське городище стало центром подієвого туризму – у серпні тут відбувається дводенний етнофестиваль «Гелон-фест» [3].

У наш час здійснюються роботи щодо відкриття на території Більського городища музею просто неба, де планують відтворити елементи скіфських укріплень, житлові, ремісничі, культові об'єкти населення доби раннього залізного віку.

Варто зазначити, що на території Котелевської громади є чимало артефактів далекого минулого. Так на околицях Котельви виявлено два поселення XII–X ст.ст. до н. е. Археологічні знахідки відносяться до Бондарихинської культури (бронзова доба). Саме селище Котельва відноситься до найбільш ранніх поселень лівобережної Гетьманщини (середина XVI ст.). У письмових джерелах Котельву вперше згадано 1582 р. у донесенні Гетьману Скалозубу про напад на неї загонів Кримської держави.

Окрім смт. Котельва до складу ОТГ входять ще 9 сіл, які мають хороший потенціал для розвитку зеленого туризму – на околицях сіл збереглися типові лісостепові ландшафти, доповнені річковими заплавами та луками, а місцеві сільські господині зберегли давні рецепти українських страв.

Котелевщина може стати важливим компонентом нових туристичних маршрутів етно-гастрономічного спрямування. Так, завдяки авторському проекту «Котелевський коржик» місцевої мешканки Оксани Дорошенко відроджується технологія автентичної випічки – «панянок». Це – смаколики, що, за словами майстрині «стали елементом самоідентифікації громади», та були представлені на багатьох міжнародних конкурсах народної творчості і завдяки яким про Котелевщину дізналися далеко за межами нашої країни [2].

Рациональне використання туристичних ресурсів у поєднанні з розбудовою загальної та туристичної інфраструктури а також належна промоція рекреаційно-туристичних можливостей краю сприятиме не лише збільшенню туристичних потоків, а й зростанню інвестиційної привабливості ОТГ.

### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Історико-культурний заповідник «Більськ» [Електронний ресурс]. – URL: <https://bilsk.com.ua> (дата звернення: 30.11.2020). – Назва з екрана.
2. Котелевський коржик [Електронний ресурс]. – URL: <https://zmist.pl.ua/news/maistrinya-z-poltavshchini-stala-nominantkoju-vseukrajinskogo-konkursu-ukraine-with-love> (дата звернення: 30.11.2020). – Назва з екрана.
3. Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019–2029 роки [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.poltavaculture.gov.ua/uk/informatsiia/zahalna-informatsiia/219-stratehiya> (дата звернення: 30.11.2020). – Назва з екрана.

## **РОЛЬ ПЕРСОНАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Успіх діяльності будь якої компанії напряду залежить від великої кількості чинників, але найважливішу роль відіграє звісно персонал. Спеціалісти в галузі управління якістю дійшли до висновку, що успіх в реалізації можливостей сучасної теорії та практики управління якістю, головним чином залежить від людського фактору, тобто від як вищого керівництва так і персоналу організації. Якими б досконалими не були системи, за ними стоїть людина, яка має бажання, уміння працювати якісно, або ж навпаки.

Підготовка персоналу у сфері якості – діяльність вищого керівництва організації із забезпечення готовності персоналу до виконання робіт відповідно до вимог системи якості. Вона здійснюється на основі принципів:

1) принцип загальності (означає, що підготовка у сфері якості охоплює всі рівні персоналу від його вищого керівництва до робітника);

2) принцип обов'язковості (навчання і підвищення кваліфікації у сфері якості є службовим обов'язком кожного працівника організації);

3) принцип безперервності (навчання і кваліфікація працівника організації розглядаються як планомірний і безперервний процес, спрямований на його професійне зростання);

4) принцип ієрархічної послідовності (передбачає, що підготовка персоналу у сфері якості розпочинається з вищого рівня, а підготовка кожного наступного рівня проводиться тільки після підготовки попереднього рівня) [1, с. 43].

Підготовка у сфері якості має охоплювати всі рівні персоналу організації – керівний і виконавчий персонал, техніків, виробничих контролерів і робітників. Кожний працівник підприємства, незалежно від того, на якому шаблі службової ієрархії він зна-

ходиться, повинен розуміти покладені на нього обов'язки у сфері якості, мати уявлення про свою роль у системі якості і наслідки поганої роботи [5].

Управлінський персонал відіграє основну роль у забезпеченні управління якістю на підприємстві. Саме керівні менеджери встановлюють показники вимірів, розробляють показники, які дозволяють оцінити роботу кожного учасника процесу. Окрім цього, вони відповідають за постійне професійне зростання працівників [2].

Підготовка виконавчого персоналу, який становлять спеціалісти, має за мету забезпечити сучасними методами вирішення питань якості. Ця категорія працівників має володіти здатністю вирішувати всі методичні питання, пов'язані з реалізацією процесів системи якості.

Підготовка спеціалістів не повинна стосуватися тільки співробітників безпосередньо відповідальних за якість. Її повинні пройти і ті, хто займається маркетингом, проектуванням, технологією, економікою тощо.

Усі виробничі контролери і робітники проходять всебічну підготовку, яка забезпечує оволодіння методами та навичками, необхідними для правильного виконання робочих процедур щодо використання відповідних інструментів, обладнання і механізмів, читання і розуміння технічної документації. При підготовці забезпечується однозначне розуміння зв'язку між обов'язками працівників з одного боку, якістю і технікою безпеки на робочих місцях з іншого [2].

Визначальну роль при підготовці персоналу в системі якості відіграють регламентування і підвищення кваліфікації. Регламентуванням діяльності персоналу у сфері якості називають обґрунтування і документальне закріплення функцій, обов'язків прав та відповідальності у сфері якості підрозділів і посадових осіб організації. Регламентування здійснюється шляхом розроблення різних видів нормативних документів з якості. До їх числа, поряд з такими видами, як настанови та інструкції з якості, належать і положення про підрозділи та посадові інструкції.

До положень про підрозділи, незалежно від основного профілю їхньої діяльності, мають бути включені такі обов'язки:

- участь у реалізації політики організації у сфері якості;
- участь у проведенні внутрішніх і зовнішніх аудитів систем якості;
- участь у розробленні, функціонуванні та вдосконаленні системи якості;
- участь в аналізі й оцінюванні результативності та ефективності системи якості;
- участь у розробці та реалізації планів якості;
- участь у виявленні причин невідповідностей, розробленні та реалізації коригувальних і попереджувальних дій;
- забезпечення реєстрації даних про якість [4, с. 69].

Отже, персонал відіграє ключову роль в управлінні якістю підприємства. Підготовка персоналу у сфері забезпечення якості має відбуватися на всіх рівнях організації. Чим краща підготовка персоналу в даному питанні, тим більш вірогідно, що підприємство досягне своїх поставлених цілей. Ігнорування управління якістю може призвести до внутрішніх проблем на підприємстві та значно зменшити репутацію фірми на ринку продукції.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Атаманчук Г. В. Управление – фактор развития: Размышления об управленческой деятельности / Г. В. Атаманчук. – Москва : Экономика, 2002. – 567 с.
2. Басарія Т. В. Методи оцінки управлінського персоналу в сучасній компанії / Т. В. Басарія // Аспіранти. – Том № 2. Секція соціології організації та менеджменту. – Київ, 2013. – 254 с.
3. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента XXI века / П. Ф. Друкер ; с англ. Н. М. Макаровой. – Москва : Вільямс, 2010. – 270 с.
4. Липчук В. В. Менеджерський персонал у господарстві: теорія і практика : монографія / В. В. Липчук. – Львів : Магнолія, 2016. – 200 с.
5. ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) [Електронний ресурс]. – URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf> (дата звернення: 28.10.2020). – Назва з екрана.

*Ісенко М. Г., студент гр. Тб-42  
Науковий керівник – Логвин М. М., к. геогр. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **«ТЕМНИЙ» ТУРИЗМ В ЯПОНІЇ**

Японія – старовина країна, в якій зібрано понад 23 культурні спадщини ЮНЕСКО. Держава самураїв та гейш. Чи ні? Історія Японії наповнена жорстокими подіями, які стали сьогодні дестинаціями темного туризму. «Темний» туризм – це вид пізнавального туризму, що передбачає відвідування місць, які пов'язані зі смертю та стражданнями людей [1].

Столиця Японії і одна з найбільших агломерацій у світі. Токіо, навіть більшою мірою, ніж Нью-Йорк, майже метонімічно позначає саму концепцію сучасного гіперполіса. І це кліше виправдано. Ті, хто не любить великі міста, знайдуть Токіо гнітучим. З іншого боку, Токіо також пропонує більше тихих куточків і прихованої безтурботності, ніж може очікувати непосвячений. Токіо також набагато безпечніший, ніж більшість інших мегаполісів в світі.

Для темного туриста це не тільки найбільш ймовірний пункт в'їзду в країну і, отже, необхідна зупинка в будь-якому випадку, він також пропонує цілий ряд власних темних пам'яток, які варто перевірити, хоча не всі з них обов'язково можуть сподобатися всім. Крім цього, в Токіо мало що представляє особливий інтерес для темного туриста, хоча ті, хто більше цікавиться історією Другої світової війни, можуть захотіти поглянути на місця, пов'язані з генералом Макартуром, американським генералом, який більш-менш керував країною після беззаперечної капітуляції Японії перед США після атомних бомбардувань Хіросіми і Нагасакі. Колишня резиденція Макартура в Токіо знаходиться за нинішнім посольством США, а зараз служить резиденцією посла, тобто всередину Увійти не можна. У будівлі страхової компанії «Дай-Ичи» розташовувалася штаб-квартира Макартура, тобто його офіс. Кімната з усіма оригінальними меблями збереглася в тому вигляді, в якому вона була тоді, і раніше була відкрита для публіки.

Хіросіма стала першим містом, яке відчуло міць, атомної зброї. Кожного року Меморіал миру в Хіросімі відвідують мільйони туристів. Меморіальний музей миру збирає і виставляє речі, залишені жертвами, фотографії та інші матеріали, які передають жах цієї події, доповнені експонатами, що описують Хіросіму до і після бомбардувань, і іншими, які представляють сучасний стан ядерного століття. Кожен з представлених предметів втілює горе, гнів або біль реальних людей. Тепер, коли Хіросіма оговталася від катастрофи з атомною бомбою, її глибоким бажанням є ліквідація всієї ядерної зброї і створення справді мирного міжнародного співтовариства.

Як можна побачити тоталітарне минули сьогодні мирної Японії притягує до себе туристів, які бажають побачити на власні очі жахи на які спроможні люди. Бажання туриста отримати негативні емоції замість позитивних – відрізняє темний туризм від звичайно. На мою думку, цей вид туризму є важливим для вивчення історії людського роду і навчанні на його помилках, які не мають стати причиною відкриття нових дестинацій темного туризму.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Коваль Н. О. «Похмурий» туризм: сучасні реалії та перспективи розвитку / Н. О. Коваль, М. М. Логвин // Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті : тези доповідей XLIII Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2019 рік (м. Полтава, 07–08 квітня 2020 р.): у 2 ч., ч. 2. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 250–251.
2. Шильнікова З. М. Тенденції розвитку «темного» туризму та його мотиваційні аспекти / З. М. Шильнікова, І. І. Дульцева, М. В. Матушкіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 22. – С. 586–591.
3. Dark tourism and affect: framing places of death and disaster / Martini, D.M. Buda. Нідерланди, 2018 [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13683500.2018.1518972> (дата звернення: 10.12.2020). – Назва з екрана.



*Каблукова В. С., студентка гр. Тб-41  
Науковий керівник – Карпенко Н. М., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РОЛЬ ГІРСЬКОЛИЖНОГО СПОРТИВНОГО КОМПЛЕКСУ «ПРОТАСІВ ЯР» В ПІДВИЩЕННІ ОЗДОРОВЧОЇ АКТИВНОСТІ МІШКАНЦІВ ТА ГОСТЕЙ М. КИЇВ**

Столиця нашої держави – м. Київ – це одне з найстаріших та найпривабливіших для туристів міст Європи, що здатне здивувати будь-кого – від любителів природної краси, архітектури та визначних пам'яток, до тих, хто віддає перевагу більш насиченому та активному відпочинку. Нажаль, пандемія коронавірусу внесла суттєві зміни у всю нашу життєдіяльність і зумовила значні обмеження й щодо рекреаційної діяльності та туристичної активності громадян. В сучасних реаліях туризм змушений розвивається по-новому – з урахуванням не лише правил безпеки а й карантинних обмежень. Саме за такими правилами й розпочав своє функціонування в зимовому сезоні 2020–2021 рр. відомий центр активного відпочинку киян та гостей міста – гірськолижний спортивний комплекс (ГЛК) «Протасів Яр».

Він розташований в унікальній місцевості, практично в центрі столиці України. Функціонує як гірськолижний комплекс з 1998 р., є базою олімпійської підготовки збірних України з гірськолижного спорту та сноубордингу, місцем проведення всеукраїнських та міжнародних змагань з гірськолижного спорту, а також навчальним і тренувальним центром дитячих та юнацьких спортивних шкіл Києва. Окрім того, ГЛК має хороші умови для проведення тематичних свят і корпоративних заходів.

На сьогоднішній день на території комплексу «Протасів Яр» функціонують 4 траси різних рівнів складності [1]:

- 275 м із перепадом висот 60 м – для початківців (гірськолижників та сноубордистів);
- комбінована траса довжиною близько 500 м із перепадом

висот 60–80 м – для тих, хто удосконалює навички катання на гірських лижах і сноуборді;

– 320 м, з перепадом висот 80 м (сертифікована Міжнародною федерацією гірськолижного спорту (FIS)) – для спортсменів і досвідчених любителів;

– 150-метрова навчальна траса для дитячих навчальних програм. На трасах працюють снігові гармати, тому у мороз сніг є завжди. Траси впорядковані ратраками та освітлені, тому комплекс забезпечує і нічне катання.

На території комплексу функціонують 2 бугельні витяги – одномісний витяг для траси довжиною 275 м і двомісний витяг для траси підвищеної складності довжиною 320 м. Ціни на послуги витягів також залежать від часу доби та дня тижня.

Комфортні умови для любителів активного відпочинку створюють, так звані, фуд-зони – затишний зимовий ресторан «ДоSki» зі смачною кухнею й фудкорт, що розташовані біля підніжжя гори. А в літній період функціонує панорамний гриль-бар «От заката до рассвета» зі смачною кухнею. Він розташований на вершині схилу, з якого відкривається панорамний краєвид на столицю. Щосередини у лаунж-барі проходять кінопокази, під час яких відвідувачі відпочивають на затишних м'яких пуфах, насолоджуючись зірковим небом нічного Києва. Діяльність таких закладів відбувається з дотриманням запроваджених карантинних обмежень. Також влітку гостям комплексу, за умови оренди схилу, пропонують зайнятися зорбінгом.

Варто зазначити, що в умовах пандемії для зміцнення імунітету громадян необхідно підвищувати їх оздоровчу активність, а для цього, в першу чергу, необхідна спортивно-оздоровча інфраструктура, яка має постійно працювати з урахуванням усіх заходів безпеки.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Протасів Яр. Гірськолижний спортивний комплекс [Електронний ресурс]. – URL: <http://goga.com.ua/> (дата звернення: 25.11.2020). – Назва з екрана.

*Кияшко В. В., студент гр. ТМ-61  
Науковий керівник – Дробиш Л. В., к. е. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ**

Туристична інфраструктура відіграє важливу роль у формуванні сталого розвитку туризму. Туристична інфраструктура – це сукупність штучно створених атракційних установ. А також супутніх об'єктів, побудованих для загального користування за рахунок державного інвестування (автомобільні і залізні дороги (шляхи), пункти пропуску, аеропорти, лікарні, школи тощо).

Одеський регіон є одним з провідних туристичних регіонів України, що зумовлено особливістю економіко-географічного положення області, сприятливими природно-кліматичними умовами. Як свідчать дані проведеного аналізу, Одеська область займає одне з провідних місць в Україні і за своїм історико-культурним і туристичним потенціалом. У той же час в регіоні недостатньо уваги приділяється проблемам модернізації та розвитку туристичної інфраструктури.

Характеристика даних про динаміку розвитку готелів та інших засобів розміщення грає важливу роль в аналізі стану туристичної галузі Одеського регіону, адже саме сукупність засобів розміщення є ключовим сегментом в туристичній індустрії. В даний час, туристична інфраструктура області налічує 1 292 об'єкти туристичного призначення, в тому числі 296 готелів та аналогічних засобів тимчасового розміщення туристів, понад 300 туроператорів і турагентів, які створюють регіональний туристичний продукт [1].

Туристична інфраструктура області дозволяє одночасно розмістити понад 100 тисяч туристів і відпочиваючих протягом усього року. Впродовж останніх років постійно збільшується кількість сучасних готельних комплексів з інфраструктурою і обладнанням для проведення бізнес-турів, конференцій і семінарів.

Як свідчать результати дослідження, найбільша кількість туристів відвідує саме адміністративний центр Одеської області – м. Одесу. Адже місто, крім туристичної атрактивності, володіє також необхідною туристичною інфраструктурою, якою, на жаль, не володіють інші міста Одеського регіону (наприклад, Чорноморськ, Білгород-Дністровський, Арциз, Ізмаїл). Свідченням цього є позитивна динаміка щодо туристичного потоку в м. Одесу незважаючи на те, що туристичний потік в цілому по регіону останнім часом зменшувався. Не дивлячись на те, що Одесу стали активніше відвідувати туристи зі Східної і Західної Європи основним залишається внутрішній туристичний потік туристів з різних регіонів України. Слід зазначити, що підвищенню туристичної привабливості міста сприяло поліпшення туристичної інфраструктури і комплексний благоустрій Одеси. З інших міст України в Одесу були запущені додаткові поїзди, відкриті бюджетні прямі авіарейси. інформація про Одесу розміщена в популярних українських і міжнародних виданнях, проведені рекламні тури для представників українських і зарубіжних ЗМІ, туристичних операторів і агентств.

Однак, поряд з позитивними тенденціями в розвитку туристичного потенціалу, Одеський регіон має ряд проблем, пов'язаних з модернізацією туристичної інфраструктури: погана якість доріг, відсутність показників, особливо на іноземній мові, відсутність велосипедних доріжок, слабкий розвиток туристично-інформаційних центрів в районах і малих містах регіону, відсутність системних заходів, спрямованих на сертифікацію послуг з розміщення туристів. Тому основною метою розвитку туристичної інфраструктури є формування на території Одеського регіону сучасного ефективного туристичного комплексу відповідно до міжнародних вимог. Це призведе до додаткових можливостей регіону в задоволенні потреб в туристичних послугах, як громадян України, так і зарубіжних туристів. За рахунок притоку іноземного капіталу є можливість забезпечити зростання державного і місцевого бюджетів, створити додаткові робочі місця у регіоні.

Слід зазначити, що з метою подолання проблем у розвитку сфери туризму в Одеському регіоні, зокрема інфраструктурного забезпечення, була затверджена та введена в дію «Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017–2020 рр.» [2]. Дана Програма спрямована на збільшення релевантності туризму та підвищення його якості.

Разом з тим, результати дослідження дозволяють зробити висновки про те, що туристична інфраструктура Одеського регіону на даний час не задовольняє в повному обсязі попит на туристичні та супутні послуги. Процеси регіонального розвитку економіки, динаміка організованого та індивідуального туризму в регіоні переконують в необхідності розробки комплексної регіональної стратегії з розвитку туристичної інфраструктури та залучення додаткових інвестицій.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.
2. Офіційний сайт Одеської міської ради [Електронний ресурс]. – URL: <https://oda.odessa.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.

*Король А. А., студентка гр. ТМ-61  
Науковий керівник – Дробиш Л. В., к. е. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Лікувально-оздоровчий туризм – це спеціалізований вид туризму, головною метою якого є лікування, відпочинок, оздоровлення-реабілітація після захворювань та їх профілактика. Реалізацію мети лікувально-оздоровчого туризму забезпечують природно-рекреаційні ресурси, розвинута інфраструктура та кваліфікований персонал. На території України наявні всі види ресурсів (бальнеологічні, грязьові, кліматичні), які необхідні для функціонування закладів із надання санаторно-курортних та оздоровчих послуг.

Львівська область є частиною Карпатського рекреаційно-туристичного району розташованого на заході України. Вона одна з лідерів серед областей в Україні за показниками природно-рекреаційних ресурсів. До головних бальнеологічних курортів області належать: «Трускавець», «Східниця» і «Моршин».

Так, на території Трускавця розташовано 35 лікувально-оздоровчих закладів, зокрема «Ріксос Прикарпаття», «Шахтар», «Весна», «Молдова», «Дніпро-Бескид», «Женева», «Перлина Прикарпаття», «Трускавець СБУ», «Карпати», «Кристал», «Кришталевий Палац», «Аркада», «Либідь», «Південний», «Шале Грааль», «Віктор», «Арніка», «Еліт Дніпро» [1].

На території бальнеологічного курорту «Східниця» знаходиться 38 джерел і 17 свердловин мінеральної води «Нафтуса», для розміщення рекреантів функціонує 16 об'єктів, а саме: три санаторії («Стожари», «Східницькі Карпати», «Едельвейс»), сім оздоровчих центрів («Вілла Ігнат'єва», «Вілла у Лікаря», «Діанна», «Діанна-Геліос», «Зелений бір», «Сідус») та шість комплексів відпочинку («Вікторія», «Верховина», «Едем», «Під лісом», «Синевір», «Цитадель»).

У 1880 р. статус бальнеологічного отримав курорт «Моршин», де при лікуванні хворих використовувались кліматичні умови, свіже повітря і лікувальні властивості мінеральних вод Моршина. Нині на території санаторно-курортного комплексу «Моршинкурорт» функціонують санаторно-курортні заклади: «Дністер», «Лаванда», «Перлина Прикарпаття», «Світанок», «Черемош». Щорічно ці заклади приймають до трьох тисяч відпочивальників.

У 2017 р. спеціалізовані заклади розміщування в Львівській області відвідали 116 459 осіб, з них 17 746 іноземців [2].

Хоча лікувально-оздоровчий туризм є одним з пріоритетних напрямків туризму Львівщини існують чинники, які стримують його розвиток і ефективне використання туристично-рекреаційних ресурсів області.

Так, серед головних проблем розвитку лікувально-оздоровчого туризму слід виокремити такі:

- слабка матеріальна база окремих об'єктів лікувально-оздоровчої інфраструктури;
- значна частина оздоровчих закладів не відповідає міжнародним стандартам;
- низький рівень менеджменту та зношеність основних засобів;
- низький рівень інвестиційної привабливості через невисоку окупність капіталовкладень;
- недостатня кількість кваліфікованих працівників та низький рівень матеріальної мотивації праці;
- рівень надання послуг не відповідає світовим стандартам;
- не ефективна система просування лікувально-оздоровчих продуктів на ринок;
- недосконалість нормативно-правової бази;
- недостатність підтримки суб'єктів підприємництва лікувально-оздоровчої індустрії з боку держави.

З огляду цього завданням політики держави у сфері лікувально-оздоровчого туризму має бути забезпечення комплексного і збалансованого розвитку цієї сфери з урахуванням її специфіки.

Для цього держава може застосовувати важелі як прямого, так і непрямого впливу. На нашу думку, державне регулювання розвитку лікувально-оздоровчого туризму повинно здійснюватися на основі законодавства, національної політики та індикативного планування лікувально-оздоровчого туризму. При цьому пріоритетними напрямками державної політики розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні, зокрема і Львівській області, мають стати:

- коригування національної системи сертифікації курортно-оздоровчих послуг та категоризації санаторіїв як засобів розміщення з урахуванням процесів інтеграції України в міжнародний туристичний ринок;
- удосконалення системи лікувально-оздоровчого сервісу новими програмами під конкретну матеріально-технічну базу;
- розвиток співпраці з іншими країнами і міжнародними лікувально-оздоровчими організаціями;
- залучення інвестицій (національних та іноземних) у розвиток індустрії лікувально-оздоровчого туризму та створення нових робочих місць.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Вачевський М. В. Розвиток рекреаційної сфери в Карпатському регіоні / М. В. Вачевський, О. М. Свінцов, В. Ф. Кузнцов // Український бальнеологічний журнал. – 2014. – № 1. – С. 99–104.
2. Спеціалізовані засоби розмішування в Львівській області у 2017 році: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – URL: [http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank\\_lviv/Database/21TYRUZMG\\_OTELI/databasetree\\_no\\_uk.asp](http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Database/21TYRUZMG_OTELI/databasetree_no_uk.asp) (дата звернення: 16.12.2020). – Назва з екрана.



1. **Кузка Л. М., студентка гр. Т-20**  
*Науковий керівник – Красномовець В. А., к. е. н., доцент*  
*Черкаський національний університет*  
*імені Богдана Хмельницького*

## **МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ**

Проблема якості продукції в усьому світі розглядається як найбільш важлива, оскільки вона визначає престиж країни на світовому ринку, її науково-технічний потенціал і ступінь розвитку економіки. Особливо актуальною проблема забезпечення необхідності рівня якості є для підприємств сфери туризму. Адже ефективність діяльності туристичного підприємства та його конкурентоспроможність напряму залежить від якості туристичного продукту, який він пропонує на ринку. Тому невід’ємна умова ефективного туроперейтингу – здатність організатора туру оцінити якість обслуговування, що здійснюється спеціалізованими підприємствами туристичної індустрії.

Механізм управління якістю послуг – спосіб організації діяльності підприємства з характерними для нього відносинами між учасниками процесу надання послуг, а також виробником послуг та їх споживачами, формами й методами впливу на процес виробництва та реалізації послуг, організаційною структурою управління та умовами стимулювання людей до праці [3, с. 70].

Для дослідження якості послуг на туристичних підприємствах застосовуються різноманітні методики, зокрема набула поширення методика «Таємний покупець» (Mystery Shopping), що дозволяє оцінити фактичний рівень обслуговування на підприємстві з позицій споживача. Таємність і несподіваність перевірки дає можливість оцінити конкретні дії і сфери діяльності персоналу.

Автори методики наголошують на тому, що головна мета застосування провідними компаніями методики «Таємний покупець» – не звільнити чи покарати працівників, що отримали низьку оцінку, а визначити негативні чи недостатньо якісні елементи у їх роботі, розробити індивідуальні програми підвищен-

ня кваліфікації і покращення якості сервісу [4, с. 376]. Візити таємних покупців дозволяють підвищити мотивацію персоналу, оцінити адекватність і повноту прийнятих у компанії стандартів обслуговування клієнтів, виявити недоліки в бізнес-процесах, які власним співробітникам можуть бути непомітними, оцінити ефективність тренінгів, які проводяться для персоналу тощо.

Однак слід зазначити, що описаний метод має низку недоліків, які обмежують його широке застосування: істотні часові та фінансові витрати, необхідні на реалізацію підготовчого етапу технології «Таємний покупець»; відсутність на ринку висококваліфікованих агентств, які надають такі послуги; складність і трудомісткість застосування цієї технології власними силами; неможливість залучення одних і тих же таємних покупців до виконання поставлених завдань в короткостроковому періоді через можливу їх ідентифікації співробітниками сервісної організації [2, с. 51].

Ще однією популярною методикою оцінювання якості є методика SERVQUAL (SERV від англ. Service – сервіс і QUAL від англ. Quality – якість). Ця методика дає уявлення про очікування клієнтів щодо процесу взаємодії з компанією, яка надає послуги і дає можливість виділити головні для клієнта параметри оцінки якості обслуговування. Таким чином, застосування цього методу дає можливість визначити фактичний рівень якості обслуговування, що є за своєю суттю різницею між очікуваннями та сприйняттям послуг споживачами.

Алгоритм застосування методу SERVQUAL полягає у послідовному проведенні таких етапів, як: 1) розроблення анкети, яка містить 22 питання щодо якості обслуговування на підприємстві; 2) проведення опитування клієнтів шляхом анкетування для визначення їхніх очікувань та сприйняття якості послуг, а також визначення значущості кожного критерію за допомогою запропонованої шкали оцінки; 3) розрахунок різниці між показником сприйняття та очікування за кожним критерієм; 4) визначення середньої різниці в кожному з 5 вимірів якості шляхом знаходження їхнього середнього арифметичного; 5) знаходження середнього значення показника SERVQUAL, вираженого у

вигляді суми показників, розрахованих у попередньому кроці, поділеної на 5 [1, с. 114].

Розглянуті вище методи оцінювання якості послуг об'єднує те, що без думки покупця оцінити рівень їх якості неможливо або майже неможливо. Покупець як найбільш важливий і невід'ємний елемент системи висловлює свою суб'єктивну думку про якість наданих йому послуг, і тільки його участь у процесі обслуговування дозволяє таким методам діяти. За допомогою цих методів споживач оцінює елементи видимої йому частини послуги, яка по суті є результатом невидимої йому діяльності сервісної організації. У зв'язку з цим виникає потреба в розробленні методичних підходів до оцінювання якості послуги, які дозволять оцінювати якість не тільки за відчутними елементами, але і за невлотними, тобто процеси системи надання послуг.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Бедрадіна Г. К. Методика SERVICE QUALITY / Г. К. Бедрадіна // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Вип. 5 (16). – С. 113–119.
2. Демидчук Л. Б. Сучасні методи вивчення послуги як об'єкта товарознавства / Л. Б. Демидчук // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. – 2017. – Вип. 18. – С. 49–52.
3. Ткаченко Т. І. Управління якістю послуг готелів: методологія та практика : монографія / Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. В. Босовська, О. В. Полтавська. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 728 с.
4. Шульгіна Л. М. Методика дослідження якості обслуговування на туристичних підприємствах України / Л. М. Шульгіна // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4. – С. 375–382.

*Кулік-Куліченко К. Л., студентка гр. Тб-51*  
*Чупіна М. О., студентка гр. Тб-41*  
*Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.*  
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки*  
*«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Туризм та рекреація виступають складовою частиною економіки регіону та є вагомим джерелом поповнення як місцевого, так і державного бюджету. Ця сфера господарювання не лише охоплює прямо чи опосередковано більшість галузей національної економіки, в тому числі транспорт, будівництво, торгівлю, громадське харчування, сільське господарство, житлово-комунальне господарство, мистецтво, спорт тощо, але й стимулює їх розвиток. Вагомість туризму визнано і на загальнодержавному рівні, адже, згідно Закону України «Про туризм», «туризм є одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки» [1].

Роль туризму як фактору оптимізації господарської структури та економічного росту й каталізатора розвитку продуктивних сил регіону з кожним роком дедалі зростає. Поряд зі зростаючим значенням сфери туризму та рекреації перед нами постає проблема в оцінці його рівня розвитку та визначенні ступеня впливу на економіку в цілому. Тому для успішного управління туризмом та рекреацією пріоритетного значення набуває розгляд концептуальних основ їх оцінки з метою подальшого використання з точки зору системного розвитку [2].

Аналіз кількості обслуговуваних туристів у Харківській обл. у 2000–2019 рр. засвідчив, що найбільшу кількість туристів було обслуговано в регіоні у 2003 р. – 141,178 тис. осіб, а найнижча складала у 2015 р. – 31,233 тис. осіб через суспільно-політичну ситуацію та військові дії на сході країни, але вже у 2016 р. ситуація у країні почала налагоджуватися, і у 2016 р. туристичний потік зріс на 29,4 % порівняно з 2015 р.

У 2019 р. в області кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами становила 76 211 осіб, що на 13 979 осіб

(22,5 %) більше ніж у 2018 р. та на 24 282 осіб (46,8 %) більше ніж у 2017 р. Серед них кількість іноземних туристів у 2019 р. становила 223 особи, що на 50 осіб (18,3 %) менше ніж у 2018 р. та на 207 осіб менше ніж у 2017 р.; виїзних туристів – 64 911 осіб, що на 11 278 осіб (21,0 %) більше ніж у 2018 р. та на 21 285 осіб (48,8 %) більше ніж у 2017 р.; кількість внутрішніх туристів у 2019 р. становила 11 077 осіб, що на 2 751 особу (33,0 %) більше ніж у 2018 р. та на 2 790 осіб (33,7 %) більше ніж у 2017 р.

Показники наявності колективних засобів розміщування у Харківській обл. 2011–2019 рр. свідчать що на протязі досліджуваного періоду максимальна кількість колективних засобів розміщення була у 2013 р. – 222 од., у 2014 р. їх кількість різко скоротилася до 200 од. і продовжувала далі скорочуватися і у 2017 р. склала 175 од. Відповідно себе повидали показники кількості місць та осіб, що перебували у колективних засобах розміщування.

Аналіз потенціалу для провадження лікувально-оздоровчої діяльності доцільно почати з наявної інфраструктури. На даний момент, у Харківській обл. склалася така ситуація:

- 15 санаторіїв та пансіонатів з лікуванням;
- 2 санаторії-профілакторії;
- 47 баз та інших закладів відпочинку;
- 751 дитячий заклад оздоровлення та відпочинку.

Важливим фактором аналізу діяльності санаторно-курортних закладів Харківської області є кількість обслугованих. Станом на 2016 р. у лікувальних і оздоровчих закладах регіону обслуговано 36 428 осіб. Картина лідерства санаторії залишається незмінною й показує, що в 2016 р. ними обслуговано 17 368 осіб. Другу позицію зберігають бази відпочинку – 15 558 осіб. Значно відстають санаторії-профілакторії. Що стосується структури усіх обслугованих, то серед них можна виділити 8 603 дитини віком 0–17 років і лише 35 іноземців [3].

Важливе значення для оздоровлення місцевого населення мають санаторії-профілакторії (2) та табори для відпочинку дітей (751). Сумарна кількість місць у оздоровчих закладах об-

ласті – 10,9 тис. Але дані рекреаційні ресурси не користуються особливою популярністю серед споживачів туристичного продукту. За останні два роки завантаження баз відпочинку та санаторіїв відбувається в основному за рахунок соціального страхування, до того ж, на безкоштовне лікування направляються бійці АТО та мешканці областей, що постраждали внаслідок військових дій. За сумами доходів від лікувально-оздоровчого туризму область займає 12 місце в Україні, що свідчить про наявність вагомих проблем, які не дозволяють максимізувати доходи даної галузі. Через доволі тривіальні причини потенційні споживачі обирають санаторії інших регіонів України або за кордоном. До таких причин можна віднести:

- невідповідність застарілої інфраструктури вимогам елементарного комфорту;
- низький рівень обслуговування та сервісу, «криза управлінських рішень», викликана проблемою підготовки кадрів;
- проблемне курсування громадського транспорту, жахливий стан доріг;
- нерозвинена анімаційна діяльність, відсутня сфера дозвілля;
- слабе просування наявних ресурсів на туристичному ринку, відсутність роботи з потенційними споживачами послуг, та інше [3].

Показники функціонування дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку в регіоні за 2000–2019 рр. свідчать, що найбільша закладів була у 2004 р. – 1 786 од., а найменша у 2000 р. – 300 од. У 2019 р. їх кількість становила 732 од., що на 4 од. менше ніж у 2018 р. та 13 од. менше ніж у 2017 р., а кількість дітей, які перебували у закладах становила 97,613 тис. осіб, що на 550 осіб більше ніж у 2018 р. та 2 276 осіб більше ніж у 2017 р. Кількість закладів оздоровлення у 2019 р. їх кількість становила 15 од., що на 2 од. менше ніж у 2018 р. та 4 од. менше ніж у 2017 р. та у них у 2019 р. перебували 7 747 осіб, що на 605 особи менше ніж у 2018 р. та 327 осіб менше ніж у 2017 р.

Стосовно кількості об'єктів сфери культури і мистецтв у Харківській обл., які є невід'ємною частиною туристичної ін-

фраструктури протягом 2000–2017 рр. ситуація наступна. З 2000 р. по 2006 р. в області кількість театрів складала 6 одиниць, а з 2007 р. зросла до 7 одиниць та залишилася такою до 2017 р. Загальна кількість концертних організацій на протязі 2000–2011 рр. становила 2 од., а з 2007 р. зросла до 3 одиниць та залишилася такою до 2017 р. Кількість слухачів концертних організацій має нерівномірну динаміку, а саме максимальна їх кількість становила 238,9 тис. осіб. у 2013 р., а мінімальна 79,1 тис. осіб становила у 2002 р.

У 2000–2007 рр. кількість музеїв в регіоні залишилася майже незмінною – 24–26 од., у 2008 різко зросла до 33 од. та залишилася такою до 2017 р. Кількість відвідувачів музеїв у 201 р. становила 830,3 тис. осіб, що на 21,7 тис. осіб менше ніж у 2016 р. та 50,8 тис. осіб. менше ніж у 2015 р.

Показники функціонування бібліотек, музеїв та клубних закладів в регіоні за 2000–2017 рр. свідчать, що максимальна кількість бібліотек в регіоні становила 1 334 од. у 2008 р., а мінімальна склала 804 од. у 2017 р., що на 13 од. (1,6 %) менше ніж у 2016 р. та на 23 од. (2,8 %) менше ніж у 2015 р. Бібліотечний фонд у 2017 р. склав 18,864 млн примірників, що на 378 тис. примірників (2,0 %) менше ніж у 2016 р. та на 725 тис. примірників (3,7 %) менше ніж у 2015 р.

Кількість клубних закладів склала 685 од. у 2017 р., що на 2 од. (0,3 %) менше ніж у 2016 р. та на 7 од. (1,0 %) менше ніж у 2015 р. Кількість місць в них, у 2017 р. склала 183,1 тис., що на 1,9 тис. (1,0 %) менше ніж у 2016 р. та на 2,7 тис. (1,5 %) менше ніж у 2015 р. [4].

Отже, на розвиток туристичної діяльності в світі завжди здійснювали вплив науково-технічний прогрес, підвищення якості життя населення, збільшення тривалості вільного часу, відпусток, економічна і політична стабільність і ряд інших чинників, тому країни з розвиненою туристичною індустрією можуть бути прикладом для розбудови українського туризму. Для розвитку цієї галузі, необхідний насамперед регіональний розвиток туризму. Харківська обл., володіючи великим туристичним потенціалом, може запропонувати в контексті євроінтеграційних пер-

спектив та розвитку туристичного потенціалу краю об'єкти природно-заповідного фонду, історико-культурні об'єкти, пам'ятки архітектури та інше. Але в даний час область має порівняно нерозвинену туристичну інфраструктуру, що не дозволяє істотно збільшити розвиток іноземного туризму і залучати туристів з інших регіонів України. Матеріальна база туризму потребує реконструкції, потрібне істотне розширення мережі туристичних об'єктів та послуг.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 241.
2. Грабар М. В. Сфера туризму та рекреації регіону: основні аспекти оцінки розвитку / М. В. Грабар // Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2013. – № 2 (19). – С. 173–178.
3. Шамара І. М. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Харківській області / І. М. Шамара, І. В. Скоряк // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2018. – Вип. 8. – С. 211–217.
4. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс] : офіц. сайт. – URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.12.2020). – Назва з екрана.



*Луців А. С., студент гр. Тб-51  
Вертелецька І. Ю., студентка гр. Тб-41  
Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Ефективний регіональний ринок туристичних послуг є одним із способів підвищення рівня розвитку економіки Одеської обл. При цьому соціально-економічні вигоди регіону від туризму значно перевищують прибутки самої туристської галузі за рахунок мультиплікативного ефекту туристичних витрат, що генерують хвилю циклів економічної активності в галузях, залучених до обслуговування туристів. Саме тому туризм має перспективи позитивного впливу на формування структури зайнятості місцевого населення та сприяння розвитку економіки регіону в цілому.

Туристична галузь Одеської обл. завдяки наявності низки вагомих передумов для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму (вигідне геополітичне положення, комфортні мікрокліматичні умови, історико-культурна й архітектурна спадщина, найбільші морські порти України, розвинені промисловість, курортно-рекреаційний комплекс, транспортні мережі, фінансова та соціально-культурна інфраструктура) набуває все відчутнішого значення для місцевого господарства, стає стратегічним напрямком розвитку регіону [1].

Одним із показників розвитку туризму в окремо взятій області може слугувати обсяг туристичного потоку, що кількісно відображує фактичне перебування туристів на даній території.

Дослідження кількості обслуговуваних туристів в Одеській обл. у 2000–2019 рр. засвідчило, що найбільшу кількість туристів було обслуговано на території області у 2003 р. – 383,6 тис. осіб, а найнижча, ООС та неспокійної обстановки у великих містах (Києві, Одесі), зокрема в Одеській обл. кількість іноземних туристів скоротилася на 57,8 %, а у 2015 рр. порівняно з 2013 р.

на 84,0 %. Але вже у 2016 р. ситуація у країні поступово почала налагоджуватися, і як наслідок, туристичний потік до Одеської області в 2017 р. зріс приблизно на 40 % порівняно з 2015 р.

У 2019 р. в області кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами становила 99 764 осіб, що на 18 383 осіб (22,6 %) більше ніж у 2018 р. та на 27 462 осіб (38,0 %) більше ніж у 2017 р. Серед них кількість іноземних туристів у 2019 р. становила 821 особа, що на 1 183 особи (59,0 %) менше ніж у 2018 р. та на 1 282 особи (61,0 %) менше ніж у 2017 р.; виїзних туристів – 77 197 осіб, що на 21 901 особу (39,6 %) більше ніж у 2018 р. та на 32 439 особи (72,5 %) більше ніж у 2017 р.; внутрішніх туристів у 2019 р. становила 21 746 осіб, що на 2 335 особи (9,7 %) менше ніж у 2018 р. та на 3 695 осіб (14,5 %) менше ніж у 2017 р.

У 2011–2014 рр. кількість колективних засобів розміщення в області зросла у 1,3 рази і склала 13,8 % від загального рівня по країні; кількість місць в них зросла у 1,2 рази. На 2014 р. питома вага оздоровчих закладів регіону збільшилася відносно їх кількості по Україні з 8,4 % до 13,7 % через анексію АР Крим. У 2015 р. спостерігається зменшення кількості колективних засобів розміщування на 18,2 % порівняно з 2017 р. та на 9,3 % менше у 2016 р. порівняно з 2017 р. Частка готелів та аналогічних засобів розміщування суттєво не змінювалася, так їх максимальна кількість склала у 2013 р. – 253 од. У 2017 р. до 2016 р. цей показник знизився до 232 од. (11,5 %), а порівняно з 2015 р. відповідно знизився на 16,8 % і склав 208 од. У 2019 р. спостерігається збільшення кількості колективних засобів розміщування на 10 од. (5,6 %) порівняно з 2018 р., відповідно кількість місць у них збільшилася на 2 724 од. (11,6 %) та кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування склала 306 474 осіб, що на 16 561 осіб (5,7 %) більше порівняно з 2018 р.

Показники кількості спеціалізованих засобів розміщування мають схожу динаміку. Так, у 2017 р. їх кількість становила 321 од., що на 8,5 % менше ніж у 2016 р. та на 19,1 % менше ніж у 2015 р., відповідно змінилася і кількість місць у колективних засобах розміщення [2].

Аналіз показників функціонування санаторно-курортних та оздоровчих закладів в регіоні за 2000–2017 рр., засвідчив що протягом 2000–2009 рр. кількість санаторів та пансіонатів з лікуванням в регіоні суттєво не змінювалася і становила 37 од. З 2010 р. їх кількість почала знижуватися і у 2017 р. становила 27 од., (3,6 %) менше ніж у 2016 р. та 2015 р.; санаторіїв-профілакторіїв – 3 од. (40,0 %) менше ніж у 2015 р.; будинків і пансіонатів відпочинку – 6 од., що на 1 од. (14,3 %) менше ніж у 2015 р.; баз та інших закладів відпочинку – 285 од. (9,2 %) менше ніж у 2016 р. та на 72 од. (20,2 %) менше ніж у 2015 р.

Показники функціонування дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку в регіоні за 2000–2019 рр. свідчать, що найбільша закладів була у 2008 р. – 1 247 од., а найменша у 2015 р. – 686 од. У 2019 р. їх кількість становила 640 од., що на 2 од. більше ніж у 2018 р. та 84 од. більше ніж у 2017 р., а кількість дітей, які перебували у закладах становила 102,1 тис. осіб, що на 1 349 осіб менше ніж у 2018 р. та 3 782 осіб менше ніж у 2017 р. Кількість закладів оздоровлення у 2019 р. їх кількість становила 14 од., що на 1 од. менше ніж у 2018 р. та 7 од. менше ніж у 2017 р. та у них у 2019 р. 13 602 особи, що на 3 182 особи менше ніж у 2018 р. та 3 019 осіб менше ніж у 2017 р.

Стосовно кількості об'єктів сфери культури і мистецтв в Одеській області, які є невід'ємною частиною туристичної інфраструктури протягом 2000–2017 рр. ситуація наступна. З 2000 по 2008 рр. в області кількість театрів складала 9 одиниць, а у 2009 р. – скоротилася до 7 одиниць та залишилася такою до 2017 р. Загальна кількість концертних організацій на протязі 2000–2009 рр. вона зросла у 3 рази, а у 2010 р. зменшилася до 2 од. і такою залишилася у 2017 р. Кількість слухачів концертних організацій має нерівномірну динаміку, а саме максимальна їх кількість становила 289,2 тис. осіб. у 2013 р., а мінімальна 72,8 тис. осіб становила у 2014 р.

У 2000–2009 рр. кількість музеїв в регіоні залишилася незмінною – 13 од., у 2010–2015 рр. їх кількість склала 11 од., у 2017 р. зросла до 14 од., що у розрахунку на 1 млн населення

складає 5 музеїв. Показники функціонування бібліотек, музеїв та клубних закладів в регіоні за 2000–2017 рр. свідчать, що у 2000–2010 рр. кількість бібліотек в регіоні зросла на 23 од.: з 889 одиниць у 2000 р. до 912 – у 2010 р., а у 2017 р. зменшилася і склала 807 од. У розрахунку на 100 тис. населення регіону цей показник у 2000 р. – 36 од., а у 2009 р. склав 38 од. Бібліотечний фонд у 2010 р. складав 21,1 млн примірників, а з 2012 р. до 2017 р. спостерігається його скорочення до позначки 19,6 млн примірників [2].

Кількість кінозалів на протязі досліджуваного періоду скоротилася у 30 разів, з 618 од. у 200 р. до 20 од. у 2017 р. А кількість глядачів у них, як не дивно у 2017 р. порівняно з 2000 р. залишилася на рівні 645,1 тис. осіб. Це пояснюється, великою місткістю кінотеатрів розташованих переважно у обласному центрі. Кількість місць у закладах культури клубного типу зменшилася з 244,1 тис. місць у 2000 р. до 187,7 – у 2017 р.

Отже, розвиток туристичної діяльності бізнесу є одним з пріоритетних напрямків діяльності в сфері послуг на території Одеської обл. В сучасних умовах коли в область переорієнтовано значні туристичні потоки, активізація такої діяльності дає змогу вирішувати найважливіші економічні і соціальні проблеми регіону. Така ситуація дає змогу підвищити зайнятість населення. Постає перспективним джерелом формування доходів, сприяє зменшенню соціальної напруги суспільства, становленню системи соціальних цінностей у населення, зростанню його культурно-освітнього рівня.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Колесніченко В. С. Управління регіональним розвитком туризму в сучасних умовах / В. С. Колесніченко, В. Ф. Семенов // Регіональна економіка та управління. – 2017. – № 2 (15). – С. 67–72.
2. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.12.2020). – Назва з екрана.

*Мороз С. Р., аспірантка  
Науковий керівник – Голод А. П., д. е. н., доцент  
Львівський державний університет  
фізичної культури імені Івана Боберського*

## **ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ САНАТОРНО- КУРОРТНОГО КЛАСТЕРА НА БАЗІ КУРОРТУ СХІДНИЦЯ**

Ефективна політика просторового розвитку рекреаційних територій з використанням європейського досвіду може стати вагомим поштовхом до сталого розвитку регіону загалом у контексті євроінтеграційних перспектив України [1, с. 73]. Особливої уваги потребують території зі значним та унікальним рекреаційним потенціалом, зокрема, бальнеологічні курорти національного значення, серед яких і смт Східниця.

Пріоритетним напрямом розвитку курорту Східниця є модернізація його санаторно-курортного комплексу. Упродовж останніх років спостерігається позитивна динаміка та активний розвиток оздоровчих закладів у цьому курорті. У першу чергу це впливає на збільшення інтенсивності туристичних потоків, подальший розвиток рекреаційної інфраструктури курорту та покращення якості послуг, які надаються оздоровчими закладами.

На нашу думку, для подальшого розвитку санаторно-курортного комплексу Східниці необхідною є не лише модернізація оздоровчих закладів, а й всього курорту як цілісної системи. Під час вибору рекреантами певного курорту важливу роль відіграє розвинена інфраструктура (транспортна доступність, заклади харчування, розважальні заклади, туристично-інформаційні центри), яка є невід'ємною частиною санаторно-курортного комплексу, оскільки туристи прагнуть не лише лікувально-оздоровчих процедур, але й корисного та цікавого дозвілля. На нашу думку, Східниця може стати інноваційним майданчиком щодо організації сучасного санаторно-курортного комплексу у поєднанні із інфраструктурою оздоровчого туризму. Санаторно-курортний комплекс курорту змінюється, розвивається та пропонує достатньо широкий асортимент лікувально-оздоровчих послуг, проте потребує оптимізації.

Сучасні реалії вимагають від вітчизняних оздоровчих закладів впровадження нових організаційних форм, зокрема на базі інтеграційних процесів. Одним із таких ефективних способів просторової організації рекреаційних територій, на нашу думку, є формування санаторно-курортного кластера, мета якого – створення єдиної системи санаторно-курортних послуг курорту. Санаторно-курортний кластер передбачає взаємодію підприємств санаторно-курортного господарства, які знаходяться на території курорту із іншими зацікавленими сторонами (організаціями). Головна мета кластера полягає у створенні інфраструктури курорту за рахунок спільної діяльності, розширенні асортименту послуг та покращенні їх якості, залученні інновацій до розвитку санаторно-курортного комплексу.

До складу санаторно-курортного кластера входять групи підприємств, сконцентрованих географічно в межах регіону, які спільно використовують спеціалізовану санаторно-курортну інфраструктуру, локальні ринки праці та інші функціональні структури господарства [2, с. 5].

Отже, створення санаторно-курортного кластера як єдиної системи санаторно-курортного комплексу Східниці повинно сприяти: збільшенню конкурентоздатності курорту; формуванню позитивного іміджу Східниці на внутрішньому та міжнародному ринках; впровадженню інноваційних процесів; модернізації та реконструкції вже існуючих санаторно-курортних закладів та будівництву нових; залученню інвестицій; покращенню якості санаторно-курортних послуг; збільшенню доходів населення; створенню нових робочих місць; розвитку окремих додаткових елементів кластера (транспортної інфраструктури, індустрії розваг, реконструкції джерел мінеральних вод).

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Гаврилко Г. П. Регіональні санаторно-курортні кластери: основні ознаки та принципи формування / Г. П. Гаврилко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – Вип. 1 (2). – С. 73–77.
2. Жидяк О. Р. Тенденції розвитку санаторно-курортного комплексу: напрями змін та фактори впливу / О. Р. Жидяк, О. М. Вівчарук, О. В. Фурсіна // Економіка та управління підприємствами. – 2015. – № 5. – С. 3–6.

*Никига О. В., здобувач  
Науковий керівник – Голод А. П., д. е. н., доцент  
Львівський державний університет  
фізичної культури імені Івана Боберського*

## **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНОГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Туристична діяльність відіграє все більш важливу роль у культурному, економічному та політичному житті держави і перетворюється на засіб досягнення порозуміння і толерантності у відносинах між численними етнічними спільнотами та культурами. Одним із перспективних напрямів розвитку сучасної туристичної діяльності є етногастрономічний туризм.

Традиційно в системі туристичного обслуговування існували етнічні та гастрономічні види туризму. Етнотуризм набув особливого розповсюдження в останні десятиліття, коли туризм перетворився з виключно економічної категорії в культурно-пізнавальну, пов'язану з потребою мандрівників у пізнанні традицій і звичаїв інших народів, їх культурно-історичних цінностей та особливостей життєдіяльності, через національну кухню в тому числі [1].

У вітчизняній науковій літературі етногастрономічний туризм не виділяється як окремий вид туризму, хоча попит на подорожі з елементами гастрономічних особливостей країни чи регіону набуває все більшої популярності.

На нашу думку, етногастрономічний туризм – це один із нових напрямів туризму, який знайомить туристів з автентичними особливостями кухні певної території або національних (етнічних) спільнот, які традиційно на ній проживають. Метою етногастрономічного туризму є знайомство з особливостями традиційних страв і напоїв, які готуються за місцевою рецептурою століттями, а також культурою споживання їжі. Найбільш тісно етногастрономічний туризм пов'язаний із етнічним та культурно-пізнавальним видами туризму.

Важливим показником розвитку етногастрономічного туризму в регіоні є його історія, культура народу, кухня з багатим історичним минулим, регіональні страви національної кухні.

Необхідно зауважити, що кожна країна, регіон мають потенціал для проведення етногастрономічного туризму на своїй території, адже в кожному регіоні місцеві кулінарні традиції, звичаї, регіональні страви, форми гостинності. Однак, є регіони, які можна віднести до найбільш перспективних із точки зору розвитку етногастрономічного туризму.

Львівська область є одним із найбільш відвідуваних туристами регіонів України, який приваблює гостей не тільки архітектурою, віковою історією а й знаменитою кухнею. Різноманітний етнічний склад населення Львівської області зі своєю культурою та традиціями, історичне минуле регіону, велика кількість історичних, архітектурних, природних об'єктів, а також кулінарна культура області, – все це формує значний потенціал розвитку етногастрономічного туризму в регіоні.

В основі львівської кухні лежить суміш українських, австро-угорських, польських, єврейських кулінарних традицій. Одним із перших закладів з автентичною галицькою кухнею у м. Львові є ресторан-пивоварня «Кумпель». У меню представлені фірмові страви, які готуються з натуральних продуктів місцевого походження. Також в ресторані присутня інтернаціональна кухня, яка об'єднує рецепти австрійської, галицької, польської та угорської кухні.

Ресторан «Голодний Микола» позиціонується як найбільший ресторан галицької кухні у світі. В меню ресторану можна знайти традиційні галицькі страви, а у його концепції використовуються також елементи традиційної культури інших етнонаціональних груп.

На одній з вулиць історичного центру міста, знаходиться ресторан єврейської кухні «Під Золотою Розою». Колоритний дизайн інтер'єру оформлений у стилі єврейської оселі, традиційне меню містить галицькі єврейські страви, що дає можливість відвідувачам дізнатись про історію євреїв Львова.

Окрім великої кількості колоритних ресторанів, Львівщина відома етнічними та гастрономічними фестивалями, які в свою чергу можуть називатись етногастрономічними, оскільки в таких фестивалях зазвичай присутні елементи автентичної кухні. Як приклад, можна назвати фестивалі «Гомін Лемківщини»



(Пустомитівський район), етнічний фестиваль лемківської культури «До тебе лину, рідна земле» (Самбірський район), фестиваль «Куховарня RadoFest» (Радехівський район), фестиваль бойківської культури «БойЄ» (Сколівський район), фестиваль «Різдво у Львові» (наймасовіший та етнічно найколеритніший різдвяний фестиваль не тільки Львівщини а й України). Метою цих фестивалів є відтворення автентичної культури, унікальних традицій та звичаїв, майстер-класи з приготування старовинних страв.

Для того, щоб не втрачати етнічну і гастрономічну культуру регіону, слід розвивати ресторани галицької кухні, етногастрономічні фестивалі, що і буде водночас ефективним методом залучення туристів. Вирішення потребують також основні проблеми розвитку етногастрономічного туризму, серед яких низький рівень соціально-економічного розвитку територій та відсутність розроблених на регіональному та державному рівні програм розвитку цього виду туризму.

Важливим є розроблення та вживання системи заходів, що сприяли би рівномірному і стабільному розвитку досліджуваного виду туризму по всій території регіону [2].

Отже, наявні туристичні ресурси області є міцною базою для розробки етногастрономічних маршрутів регіоном. Однак значних етногастрономічних проектів на території Львівської області поки не розроблено, хоча попит на їх створення, навіть в сучасних кризових умовах, існує.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Бірічевська Л. В. Етногастрономічний туризм: перспективи розвитку в Україні / Л. В. Бірічевська, Л. М. Крайнюк // Матеріали XI Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Сталий розвиток міст». – Харків, 2018. – С. 47–49.
2. Басова В. Проблеми та перспективи розвитку гастрономічного туризму у Західному регіоні України / В. Басова, А. Голод // Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (19–20 жовтня 2018 р., м. Львів). – Львів, 2018. – С. 62–64.

*Носенко В. В., студентка гр. Тб-42  
Науковий керівник – Карпенко Н. М., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РЕСУРСНА БАЗА РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Сучасне суспільство все більше піклується про зміцнення та охорону свого здоров'я. Високий потенціал фізичної та розумової діяльності людей є безпосередньою передумовою повноцінного життя. Лікувально-оздоровчий туризм дає змогу в комфортних і невимушених умовах підтримувати стан здоров'я у належному стані, тому його розвиток останніми роками є вкрай динамічним як на вітчизняному, так і на міжнародному туристичних ринках.

Полтавська область належить до тих регіонів України, які володіють потужним лікувально-оздоровчим ресурсним потенціалом, що, у поєднанні з багатою історико-культурною спадщиною та атрактивним ландшафтним різноманіттям, є основними чинниками розвитку туризму в регіоні та приваблення не лише вітчизняних а й іноземних туристів.

У регіоні функціонують 13 санаторно-курортних закладів, що складає близько 6 % їх загальної кількості в Україні [3]. Найбільш відомим курортом області є Миргород, який у 2013 р. отримав статус «Кращого курорту світу [1–2]. Основними природними лікувальними факторами регіону є: «м'який» клімат, завдяки якому лікування та оздоровлення в санаторіях області не потребує тривалої адаптації, що є особливо важливим для людей похилого віку та дітей; торф'яні грязі; джерела хлоридо-натрієвої та гідрокарбонатно-натрієвої мінеральної води та відомий на всю Україну бішофіт – геологічний аналог Мертвого моря, що використовується в санаторно-курортному оздоровленні, лікувальних програмах спортивних і реабілітаційних центрів та визнаний ефективним у лікуванні понад 50 видів захворювань.

Мінеральні води Полтавщини – «Миргородська», «Гашань», «Великобагачанська», «Новосанжарська» використовуються як для внутрішнього застосування, так і у вигляді ванн, зрошень та інгаляцій.

Найбільш відомою є мінеральна вода «Миргородська», що відноситься до складних фізико-хімічних подразників, які викликають важливі позитивні зміни в різних органах і системах організму, сприяють його комплексному оздоровленню. Вона показана для внутрішнього вживання при захворюваннях органів травлення, цукровому діабеті і зовнішньо у вигляді ванн для ефективного лікування захворювань органів опори і руху, периферичної нервової системи, гінекологічних захворюваннях і, в цілому, хворобах сечостатевої системи, безплідді, а також у вигляді інгаляцій та промивань при лікуванні захворювань ротової порожнини і носоглотки.

Родовища торфових пелоїдів знаходяться в заплавах річок Хорол, Псел, Ворскла, а найбільшим є родовище «Семеренки», що розташоване за 40 км від курорту Миргород у межах право-бережної заплави р. Грунь-Ташань.

Отже, Полтавська область володіє всіма необхідними ресурсами для забезпечення та подальшого розвитку лікувально-оздоровчого туризму. У той же час, ряд чинників, зокрема, економічна криза, недостатність державного фінансування, відсутність належних умов для реалізації інвестиційних програм у туризм та санаторно-курортну справу, девальвація гривні, різке падіння рівня платоспроможності більшості громадян зумовили негативні тенденції в розвитку лікувально-оздоровчого туризму як в Україні, так і в окремих її регіонах. Тому подальший розвиток лікувально-оздоровчого туризму в регіоні буде залежати як від соціально-економічної ситуації в країні, так і від регіональних та місцевих заходів, спрямованих на широку модернізацію наявного курортного потенціалу на основі ефективного державно-приватного партнерства.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Курорт Миргород [Електронний ресурс]. – URL: <http://mirgorodkurort.ua/uk> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.
2. Найбільший курорт Полтавщини та України – «Миргород» – святкує сторіччя [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kolo.poltava.ua/category/suspilstvo/3676> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.
3. Полтавщина туристична [Електронний ресурс]. – URL: <http://poltava-tour.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.

*Пасішник Д. С., студент гр. Тб-51  
Науковий керівник – Логвин М. М., к. геогр. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ**

Подорожі за здоров'ям належать до найбільш ранніх форм туризму. Археологічні дані та письмові історичні документи сирійської, месопотамської, єгипетської, китайської та грецької культур свідчать про поїздки до святинь, гарячих джерел, купалень у місцевості з більш сприятливим кліматом, з метою фізичного та духовного оздоровлення. Ще давні цивілізації 5–3 тис. років до нашої ери практикували ряд видів терапій, які присутні в сучасних SPA (аюрведа, китайська медицина, тайський масаж).

На сьогоднішній день лікувально-оздоровчий туризм займає одне з провідних місць у туристичній галузі. Напрямки SPA та Wellness туризму з одного боку слугують місцями лікування хворих людей, а з іншого – їх часто відвідують здорові люди, прагнучи відпочинку, а не лікування. На сьогоднішній день Європа є одним з центрів лікувально-оздоровчого туризму у світі, де інтенсивний розвиток курортів почався ще з XVIII ст. Особливих здобутків в цьому напрямку досягли Угорщина, Польща, Словаччина, Чехія. Природне середовище, ресурси, належна підтримка з боку держави, розвиток курортної інфраструктури, використання сучасних підходів до лікування, залучення іноземних інвестицій, активне просування національного туристичного продукту відіграють значну роль в зростанні популярності всесвітньо відомих курортів для сотень тисяч туристів з усього світу. Лікувально-оздоровчий туризм є одним із пріоритетних напрямків розвитку як іноземного, так і внутрішнього туризму в Україні. Цьому сприяють потенційні та наявні в Україні лікувальні ресурси та природні умови, що дуже схожі до європейських країн-лідерів лікувально-оздоровчого туризму [3]. Процес становлення та розвитку лікувально-оздоровчого туризму в

Україні йшов паралельно з європейським. Він був послідовним, хоча й не рівномірним за часом. Історія становлення та розвитку рекреації лікувально-оздоровчого туризму в Україні свідчить про те, що в цій сфері нагромаджено величезний досвід функціонування, а сучасна незалежна Україна отримала велику матеріальну і наукову спадщину в галузі лікувального туризму, і це має стати вагомим чинником оздоровлення нації, бути стратегічним і економічним ресурсом України на міжнародному ринку.

За останні десятиліття лікувально-оздоровчий туризм зазнає суттєвих змін. Традиційні курорти перетворюються на поліфункціональні оздоровчі центри, які розраховані на широке коло споживачів. У світі зростає кількість людей, які потребують відновлювальних антистресових програм і хочуть підтримувати гарну фізичну форму. Сучасна курортологія – це, насамперед, фізична реабілітація за допомогою кінезотерапії – «лікування рухом». Останніми роками на курортах України відроджуються традиційні теренкури, чудові паркові зони, гірські маршрути, стежки ближнього і дальнього лікувального туризму та інші способи, що в світовій курортній практиці позначаються терміном *recreation facility* (оздоровчі послуги). Лікувальна дія ландшафтотерапії обумовлена безперервним чередуванням садів і лісів, полів тощо, що сприяє постійній зміні вражень, поліпшує настрій і діяльність всього організму. Прекрасний ландшафт і повітря різноманітної української природи, в поєднанні з ходьбою, справляють потужний оздоровчий ефект. Проте, будь-який вид туризму є складовою цілого туристичного комплексу, який розвивається, виходячи з туристичної привабливості та конкурентоспроможності країни, а також її рейтингу на світовому туристичному ринку.

У 2015 р. найвищий бал та місце у рейтингу серед досліджуваних країн отримала Чехія (37), Угорщина – 41, Польща – 47 і Словаччина – 61 для ведення бізнесу. Україна до даного рейтингу у 2015 р. не потрапила. Це пояснюється основною умовою ведення туристичної діяльності – безпекою, а на даний момент у нашій країні існує високий ризик, обумовлений

політичною, економічною та військовою нестабільністю. За 2016–2017 рр. ВЕФ представив звіт та рейтинг всесвітньої економічної конкурентоспроможності, який оцінював економічні можливості 138 країн для ведення бізнесу. За цим рейтингом Україна посіла 85 місце. Найбільш проблематичними факторами для ведення бізнесу у нашій країні назвали корупцію, політичну нестабільність, інфляцію, неефективну урядову бюрократію та доступ до фінансування. У той же час Чехія зайняла 31 сходинку, Польща – 36, Словаччина – 65, Угорщина – 69 [2].

Виходячи з цього, зважаючи на досвід європейських країн та наявність реальних потужностей для розвитку лікувально-оздоровчої інфраструктури в Україні з'являється досить логічний челендж для формування сучасного, потужного туристичного продукту, що стане каталізатором для розвитку внутрішнього та іноземного лікувально-оздоровчого туризму і пропаганди комплексного підходу до оздоровлення всього організму та забезпечення здорового способу життя суспільства. Нажаль, на сьогоднішній день основною перешкодою для ведення будь-якого виду туристичної діяльності, у тому числі і лікувально-оздоровчого туризму, – є безпека перебування туристів на території країни, корупція, політична нестабільність, проблеми з веденням бізнесу та інвестиційною діяльністю.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Парфіненко А. Ю. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. (У порівнянні з країнами Центральної Європи) / А. Ю. Парфіненко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2018. – Вип. 7. – С. 130–134.
2. The Global Competitiveness Report 2016–2017 / World Economic Forum. – Geneva, Switzerland 2016. – 383 p.
3. Логвин М. М. Лікування і відпочинок на Полтавщині: реалії сучасності / М. М. Логвин // Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності: міжнародна науково-практична конференція, 26–27 листопада 2020 р. : [матеріали конференції]. – Львів : ЛДУФК, 2020. – С. 246–249.

*Переяслівець Т. В., студентка гр. Тмб-11  
Науковий керівник – Логвин М. М., к. геогр. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РОЗВИТОК ВІЗНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ**

Більшість європейських туристичних компаній працюють на в'їзний, виїзний і внутрішній туризм (в порядку пріоритетності напрямків). В Україні ж 90 % туристичних компаній орієнтовані на виїзний туризм. Причини таких переваг туристичних компаній прості. Слабо розвинена туристична інфраструктура, низька якість послуг і завищені ціни, явно не відповідають якості, змушують українських туристів вибирати відпочинок за кордоном. А іноземці до нас теж їдуть не дуже активно. Перш за все тому, що знають вони про нашу країну дуже мало, а те, що знають, пов'язане з політичними і соціальними проблемами і це не підвищує привабливість країни як туристичного напрямку.

Виходить замкнуте коло: туристи вважають за краще відпочивати за межами України, в результаті відбувається відтік коштів, гроші не вкладаються в розвиток інфраструктури, якісних недорогих готелів, кваліфікованого персоналу і інших благ не вистачає, туристи не хочуть відпочивати в Україні.

Незважаючи на позитивні зрушення України у розвитку в'їзного туризму, існує низка проблем, серед яких: нестача якісної готельної інфраструктури; транспортна доступність туристичних центрів; низький рівень бюджетних витрат на галузь обмежує просування туристичних можливостей України в цілому та її регіонів на світовому ринку; дефіцит кваліфікованих кадрів, здатних запропонувати якісне обслуговування туриста; відсутність ефективного законодавства для залучення приватних інвестицій у галузь; відсутність підприємницького середовища, яке необхідне для розвитку туристичної галузі; висока вартість туристичних послуг (проживання в готелях, харчування, транспорт і ін.); недостатня державна некомерційна реклама туристських можливостей країни на зарубіжних напрямках і на внутрішньому ринках тощо.

Як видно з рис. 1, на найближчі три роки істотного поживлення в'їзного туризму в Україні не передбачається.

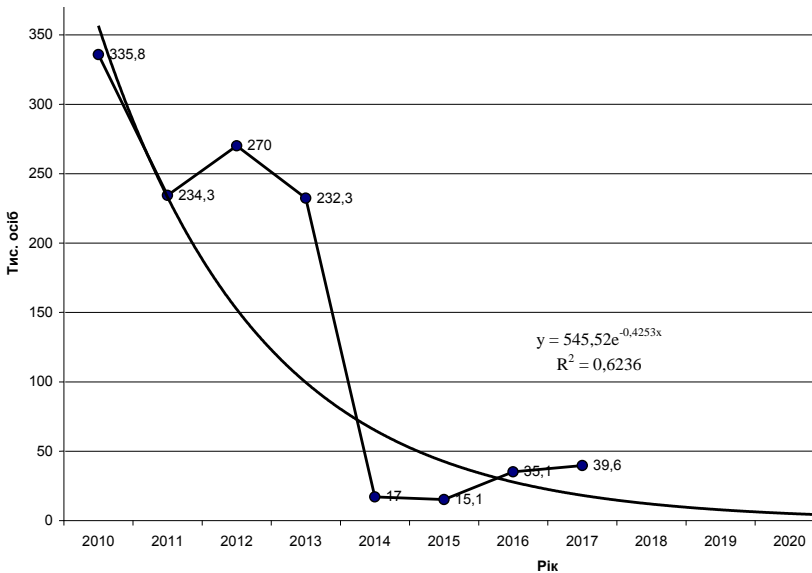


Рисунок 1 – Динаміка чисельності туристів в Україну, млн осіб, складено автором за [3]

Це викликано багатьма факторами, але в першу чергу, політичною нестабільністю та інерційністю. На сьогодні потужним негативним фактором виступає світова пандемія коронавірусу.

На наш погляд, розвиток міжнародного в'їзного туризму в Україну має забезпечити сукупне поєднання таких позитивних іміджевих, економічних, соціальних та інших ефектів, як:

- формування образу України, як туристичної країни;
- зміцнення культурних і економічних зв'язків України з іншими країнами;
- поліпшення позицій України в міжнародних рейтингах;
- залучення більшої кількості іноземних туристів та збільшення кількості їх повторних поїздок;



- зростання середнього доходу з одного туриста;
- зростання загального обсягу доходів від туристичних послуг;
- позитивний ефект на суміжні з туризмом галузі економіки: транспорт, колективні засоби розміщення, зв'язок, торгівля, будівництво, сільське господарство та інші;
- позитивні зміни показників якості життя населення в залежності від зростання туристичного потоку.

Розвиток в'їзного туризму надасть Україні наступні переваги, зокрема:

- 1) приплив іноземної валюти, а, отже, і зростання доходів населення (при активній структурі в'їзду-виїзду);
- 2) зростання валового національного продукту;
- 3) створення нових робочих місць, тобто збільшення зайнятості населення;
- 4) ефект мультиплікатора;
- 5) розвиток інфраструктури в регіонах та по країні в цілому, яка може бути використана як туристами, так і місцевим населенням.

Своєрідними недоліками в'їзного туризму є наступне:

- зростання цін на товари і послуги місцевого виробництва;
- зростання цін на земельні та інші природні ресурси і нерухомість;
- відтік грошей за кордон при туристському імпорті;
- сезонний характер туризму;
- екологічні та соціальні проблеми.

Тобто, слід підкреслити, що головною особливістю іноземного туризму є його вплив на економіку країни через попит і споживання туристів. Специфікою такого туристичного споживання є те, що не товар і не послуга як такі доставляються туристу, або споживачеві, а саме сам турист-споживач прибуває до місця, де виробляється і споживається дана послуга або товар. Саме через функцію споживання туризм розвиває і збагачує господарську діяльність окремого регіону і навіть країни.

### *Список використаних інформаційних джерел*

1. В'їзний туризм : навч. посіб. / [П. Ф. Коваль, Н. О. Алешугіна, П. Андрєєва та ін.]. – Ніжин : Видавництво Лук'яненко В. В., 2010. – 304 с.
2. Логвин М. М. Україна на міжнародному ринку туристичних послуг / М. М. Логвин // Актуальні проблеми розвитку сучасної науки : матеріали XIV Всеукр. наук-практ. конф., (м. Полтава, 22 травня 2019 р.). – Полтава : Видавець Шевченко Р. В., 2019. – С. 27–33.
3. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: стат. бюлет. / [відп. за вип. О. О. Кармазіна]. – Київ : Державна служба статистики України, 2018. – 90 с.

*Полтавець І. Т., студентка гр. Тб-41  
Науковий керівник – Животенко В. О., к. е. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО- ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Місто Івано-Франківськ та Карпатський регіон займає одне з провідних місць в Україні за рівнем забезпеченості цінними історико-культурними та природними ресурсами, здатними генерувати значний туристичний інтерес для вітчизняних та іноземних подорожуючих.

Перспективою розвитку туризму в місті є використання сильних його сторін, зокрема, виведення на належний рівень транспортних терміналів (аеропорт, вокзал), близькість кордонів, сприятлива екологічна ситуація велика кількість пам'яток архітектури різних епох та стилів, заповідна історична зона.

Окрім вигідного географічного положення та природних і рекреаційних ресурсів краю, в місті збережено культурні міфи контексту європейського міста, функціонують мистецькі осередки, що дає змогу активно розвивати мистецько-фестивальний туризм. Щорічно у місті проводиться близько 20 різноманітних фестивалів, привабливості місту надає феноменальне поєднання кількох літньої культури, збереження традицій та динаміки в пошуках новітніх форм.

Загальні умови розвитку туристичної галузі в місті повинна забезпечити відповідна інфраструктура, що створює комплекс систем взаємопов'язаних елементів: організацій, споруд та видів діяльності інфраструктур туризму.

З метою удосконалення форм і методів роботи в туристичній галузі, визначення перспектив її розвитку пропонується стратегія, яка ґрунтується на стимулюванні будівництва та реконструкції туристичної інфраструктури через систему концесій, де учасникам, що запропонують найвищу ціну, надаватимуться найбільш туристично-привабливі ділянки (в тому числі і на те-

риторіях зеленої зони) для розбудови у відповідності з екологічними нормами. Необхідно створити умови для інвестора із справжнім баченням перспективи, готових налагодити потрібне партнерство, у розвиток туристичної галузі в майбутньому.

Також, відбулася підсумкова конференція проекту ЄС «Івано-Франківська область – край для туризму». За підсумками реалізації проекту стали:

- забезпечення функціонування Івано-Франківського обласного центру розвитку туризму;
- підвищення рівня якості туристичних послуг через проведення добровільної категоризації туристичних садиб області, навчальні тренінги: тренінг з питань організації послуг у сфері сільського зеленого туризму. Програмою заходу було передбачено проведення двох сесій: «Здобутки і перспективи розвитку туризму на Прикарпатті як результат забезпечення сталості проекту «Івано-Франківська область – край для туризму» і «Туристично-інформаційний центр як елемент інноваційної інфраструктури туристичної індустрії».

Щодо Карпатського регіону, то лише в Івано-Франківській обл. понад 500 приватних садиб займаються сільським зеленим туризмом. Найпопулярніші розташовані у Косівському, Верховинському, Яремчанському та Рожнятівському районах. Дуже популярними місцевостями для відпочинку стали околиці Славська біля Львова, де теж потужно розвинутий сільський зелений туризм. Загалом у Львівській обл. налічується близько 200 агроосель, найбільша кількість з них – у Сколівському районі.

Сьогодні в Україні формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі з широкою можливістю використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіону. Сільський зелений туризм у більшості країн розглядається як невід’ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох сільських проблем. Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає передусім у тому, що він роз-

ширше сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері але й у сфері обслуговування. В разі певного нагромадження відпочиваючих з'являється потреба у задоволенні їх різноманітних запитів, а це, в свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, 18 служби побуту, відпочинково-розважальних та інших. Сільський зелений туризм – це не лише плюси для економіки, це й плюс в охороні довкілля, це й створення нових робочих місць, що стримує еміграцію молоді з села [1–2].

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Офіційний веб-сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.if.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.
2. Рутинський М. Й. Сільський туризм : навч. посіб. / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. – Київ : Знання, 2006. – 271 с.

*Прокопенко І. Р., аспірант  
Ляшенко О. Є., студентка гр. Тмб-11  
Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Провідну роль у розвитку туризму відіграють соціально-економічні фактори. Вплив економічних чинників на туризм головним чином обумовлено тим, що між тенденціями розвитку туризму і економіки спостерігається тісний взаємозв'язок. Держави з розвинутою економікою, як правило, лідирують на світовому ринку за кількістю туристських поїздок своїх громадян. Від економічного становища держави залежать не тільки доходи населення (як відомо, туристична активність змінюється в залежності від наявних у громадян фінансових коштів), але і рівень розвитку матеріально-технічної бази та інфраструктури туризму. До числа економічних факторів також відносяться: інфляція, процентні ставки, коливання реальних обмінних курсів валют. Розвиток туризму дуже чутливо до того, в якій фазі економічного циклу – піднесенні чи спадання – знаходиться не тільки національна, а й світова економіка. До числа соціальних факторів розвитку туризму відноситься також підвищення рівня освіти, культури, естетичних потреб населення.

Волинська обл. вигідно розташована на північному заході України, тому що знаходиться на перетині важливих транспортних шляхів із Західною та Східною Європою, що особливо важливо для туристичного розвитку країни та області зокрема. Волинь нерідко називають «Вікном в Європу». Її територія входить до транскордонного об'єднання «Єврорегіон «Буг». На півночі Волинська область межує з Брестською областю Республіки Білорусь, на сході – з Рівненською областю, на півдні – з Львівською, на заході – з Холмським і Замостським воєводствами Республіки Польща.

На Волині функціонує 9 пунктів пропуску: 4 – на українсько-польському та 5 – на українсько-білоруському кордоні. Волинська область має достатньо розвинену транспортну мережу. Зо-

крема, її територією проходять такі важливі автомагістралі міжнародного значення, як Київ-Ковель-Варшава-Берлін і Київ-Ковель-Брест. Територія Волині становить 20,1 тис. км<sup>2</sup> [1, с. 86].

Волинська обл. регіон має цілий перелік чинників, які позитивно впливають на його конкурентоспроможність з точки зору можливостей розширення і підвищення ефективності міжнародних туристичних зв'язків, а саме:

- близькість до країн Європейського та Митного Союзів;
- широкий туристичний та культурний потенціал;
- наявність значних природних ресурсів;
- розвиненість інфраструктури бізнесу;
- високий виробничий та науково-технічний потенціал регіону;
- наявність кваліфікованих кадрів і високий рівень професійної підготовки працівників [2, с. 27].

Транскордонне розташування, кліматичні умови, великі лісові масиви, водні об'єкти, різноманітність флори і фауни, наявність мінеральних джерел та запасів лікувальних грязей створюють умови для відпочинку і оздоровлення, а саме – для розвитку різноманітних видів туризму на теренах Волинської області.

Чисельність наявного населення області, за оцінкою, на 1 грудня 2019 р. становила 1 031,8 тис. осіб. У січні–листопаді 2019 р. кількість жителів зменшилась на 3 509 осіб. Обсяг природного скорочення у порівнянні з січнем–листопадом 2018 р. збільшився на 619 осіб.

Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників підприємств, установ та організацій області (з кількістю працюючих 10 осіб і більше) у 2019 р. становила 8 663 грн, що на 18,3 % більше, ніж у 2018 р. (в Україні – 10 497 грн і на 18,4 % більше). За рівнем зарплати Волинь випередила Житомирську, Кіровоградську, Сумську, Тернопільську, Херсонську, Чернівецьку та Чернігівську області. Індекс реальної заробітної плати у 2019 р. порівняно з 2018 р. становив 109,3 % (в Україні – 109,8 %).

Туристичних об'єктів для задоволення найрізноманітніших бажань туристів є більш ніж достатньо. Іноземних туристів приваблюють наші природні та історико-архітектурні ресурси, тому туристичний потенціал області можна згрупувати таким чином: спортивний туризм; оздоровчо-пізнавальний; зелений

туризм; етнічний туризм; водний туризм; аматорський туризм: (мисливство та рибальство); релігійно-сакральний туризм; діловий туризм [3, с. 164]. Але, на жаль, ці вищеперераховані чинники, які змогли б покращити туристичну діяльність Волинської області, загальмувала економічна криза та військова агресія на сході країни.

Туристичний потенціал області формують: 2 центри туристичної інформації, 3 національні парки, 231 рекреаційна зона, 118 рекреаційних пунктів, 267 озер, 285 агросадіб, 152 заклади розміщення, 7 санаторіїв, 17 музейних закладів, 1 534 об'єкти культурної спадщини, 11 фестивалів (понад 571 000 туристів), 1 туристичний кластер, 8 маркованих туристичних шляхів, 7 туристичних знаків, 5 активних туристичних клубів, 2 екопарки, 2 офіційних туристичних веб-ресурси, 341 суб'єкт туристичної діяльності області.

На території області під охороною держави перебуває 1 534 об'єкти культурної спадщини, налічується 20 історичних населених місць, діють два історико-культурні заповідники, знаходиться 265 озер, 231 рекреаційна зона та три Національні природні парки (Цуманська пуща, Припять-Стохід, Шацький), достатньо розвинена мережа туристично-рекреаційних закладів [4]. Виокремились провідні підприємства, які працюють над створенням власного туристичного продукту та інвестують кошти у розвиток власної матеріально-технічної бази.

На даний час працює більше 130 туристичних фірм (туроператорів та турагентів). Мережа санаторно-курортних і відпочинкових закладів області нараховує понад 200 установ, більше 300 садіб сільського зеленого туризму, 226 з яких у Шацькому районі [4], що позитивно впливає на розвиток туризму в області.

Витрати населення області на культуру і відпочинок в розрахунку на одне домогосподарство у 2018 р. порівняно із 2017 р. зменшилися на 7,3 %, але витрати на послуги готелів і ресторанів за даний період збільшилися на 44,5 % [1, с. 86]. Але слід зазначити, що за 2017–2018 рр. кількість внутрішніх туристів в області збільшилася на 51,4 % [5], що позитивно вплинуло на доходи підприємств сфери туризму в області.

Культурно-дозвілєва туристична інфраструктура області складається із закладів різних типів: театрів і кінотеатрів, клубів і



дискотек, бібліотек і музеїв. Здебільшого ці заклади використовує місцеве населення [2, с. 165]. Найбільшу кількість культурних закладів мають міста: Луцьк, Ковель, Нововолинськ та Володимир-Волинський. Заклади культурно-дозвілдової інфраструктури впливають на формування туристичної привабливості області. Створення якомога більшої кількості таких закладів сприяє збільшенню грошових витрат туристів, а отже – надходжень до місцевого бюджету [4].

Отже, як показують дослідження Волинська область входить в число найбільш привабливих у туристично-рекреаційному плані територій України та характеризується достатнім економічним та соціальним потенціалом про що свідчить кількість туристів, яка постійно зростає. Але, залишається велика кількість пам'яток історії та культури – об'єктів туристичного показу, що потребують проведення ремонтно-реставраційних робіт, встановлення туристичних знаків-вказівників до них та облаштування їх засобами для доступу людей з обмеженими фізичними можливостями, туристично-рекреаційні та лікувальні ресурси використовуються не в повній мірі.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика туристично-рекреаційних ресурсів Волинської області / І. М. Волошин // Географія та туризм. – 2017. – Вип. 39. – С. 86–97.
2. Гуртовий Г. О. Волинь – край козацький: історико-краєзнавчі нариси / Г. О. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 388 с.
3. Єрко А. В. Сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури Волинської області / А. В. Єрко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. – 2016. – № 1. – С. 163–170.
4. Волинь унікальна [Електронний ресурс]. – URL: <http://tourism.volyn.ua/ua/Events.html> (дата звернення: 16.12.2020). – Назва з екрана.
5. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

*Проценко К. М., студентка гр. ТМ-61  
Науковий керівник – Дробиш Л. В., к. е. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ**

Сільський туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону.

Ринкові трансформації в аграрній сфері України зумовили поширення підприємництва у сільській місцевості та спонукали сільських жителів до активної участі в економічних процесах на селі. Новим явищем для сільської економіки стало підприємство у сфері сільського туризму, яке розвивається переважно на основі приватних домогосподарств.

Сучасні умови розвитку та функціонування економіки розвинутих держав світу свідчать про вагомість та ефективність підприємницької діяльності у сфері туризму, який інтенсивно підвищує свою роль у створенні національного валового продукту і вже перетворився у динамічний сектор економіки [1].

Сільський туризм нині на сучасному світовому ринку кваліфікується як доволі прибутковий вид підприємницької діяльності. Світова практика свідчить про середній зріст сектора агротуризму на 6 % у рік [2]. Позитивною є й соціальна складова сільського туризму, яка тісно зв'язана з економічною складовою, і полягає у забезпеченні зайнятості сільського населення у сфері послуг на селі, підвищенні добробуту і, відповідно, сприянні розвитку сільських територій.

Підприємницьку діяльність у сфері сільського туризму може здійснювати чи не кожне домогосподарство, що має у власності житловий будинок, земельний наділ, трудові ресурси. Це майно є матеріальним втіленням капіталу, що може приносити дохід і

стати вагомим чинником зниження рівня бідності сільського населення. Лише підприємницькі здібності членів сільської родини, які володіють цим капіталом, та гарний менеджмент можуть активізувати його виробничу функцію та диверсифікувати джерела доходів селян. Тож підприємництво у сфері сільського туризму повинно спонукати жителів сільських територій вчитися використовувати наявний потенціал для отримання економічних вигод.

Соціально-економічне значення розвитку сільського туризму полягає в тому, що він:

- активізує розвиток місцевої інфраструктури;
- створює можливості для повноцінного змістовного відпочинку незаможної верстви людей;
- слугує охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності;
- активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, зменшуючи потребу в закордонному заробітчанстві.

Сільський туризм із кожним роком набуває все більшої популярності. Він дає змогу, з одного боку, активізувати малозабезпечені верстви населення, які можуть розраховувати на відносно дешевий відпочинок, а з іншого боку – сприяти розвитку селянських господарств, які надають послуги сільського туризму.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Фарйон О. О. Сільський зелений туризм: поняття, функції й тенденції розвитку в Україні та світі / О. О. Фарйон // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. – 2013. – Вип. 9. – Т. 2. – С. 151–156.
2. Транченко Л. В. Социальное значение зеленого туризма в контексте развития сельских территорий Украины [Електронний ресурс] / Л. В. Транченко, С. В. Тымчук, Л. Н. Нещадим // Современные технологии управления. – 2015. – № 1 (49) – URL: <https://sovman.ru/article/4908/> (дата звернення: 15.12.2020). – Назва з екрана.

*Рудяшко О. В., студентка гр. ТМ-61  
Науковий керівник – Дробиш Л. В., к. е. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Туризм – одна із найбільш перспективних галузей економіки Івано-Франківщини. Область має об’єктивні і вагомні передумови для її розвитку: природно-кліматичний потенціал, мальовничі ландшафти, чисте повітря, цілющі мінеральні води, привабливі туристичні маршрути, збережені національні традиції і фольклор, архітектурні пам’ятки, рекреаційні можливості. Природа Українських Карпат має визначальне значення для розвитку туризму та рекреації в усі пори року.

Потужна ресурсна база є важливою передумовою розвитку туризму, що також позначається на розвитку туристичної інфраструктури. Це доводить той факт, що розвиток туризму в регіоні посідає важливе місце та є надзвичайно актуальним на сьогодні.

Івано-Франківська область є популярним туристичним центром України та здатна приймати 8,2 млн туристів щорічно. Тут знаходиться приблизно 3,9 тис. місць історичної, природної, архітектурної та археологічної спадщини, понад 120 музеїв, туристичних маршрутів довжиною понад 400 км, 10 гірськолижних курортів (сумарна довжина трас понад 60 км).

Івано-Франківщина вже давно є одним з найпривабливіших туристичних регіонів України. На сьогоднішній день тут розвиваються багато видів туризму, а відповідно, і мережа підприємств, що обслуговують туристичну сферу. Могутній потенціал соціально-економічних, історико-культурних та природних ресурсів зумовлює пріоритетність у розвитку туризму Івано-Франківського регіону.

Івано-Франківська область має пряме залізничне сполучення з центральним та східним регіонами України, що забезпечує домінування в структурі туристичних потоків внутрішніх туристів.

Важливість туризму постійно зростає: активно розвиваються та удосконалюються туристичні продукти, покращується рівень обслуговування туристів, впроваджуються заходи, що сприяють просуванню бренду Івано-Франківської області як туристичного регіону України [1].

У ході дослідження також встановлено ряд проблемних аспектів, а саме: неефективна законодавча база; перевантаженість деяких туристичних напрямків Івано-Франківської області; велика кількість суб'єктів туристичної діяльності в області діють в «тіні», що у свою чергу, зменшує надходження до місцевих бюджетів; наявність монополії; не відповідність закладів розміщення та харчування міжнародним стандартам; низька кваліфікація найманих працівників.

Отже, Івано-Франківська область має розвинену туристично-рекреаційну сферу та вагомий потенціал для подальшого розвитку завдяки м'якому клімату, великій кількості природно-заповідних та рекреаційних територій, історико-культурних пам'яток.

На даний час регіон має всі належні складові туристичної інфраструктури, проте вони поки що знаходяться на стадії становлення. Необхідно сформуванати комплекс конкретних дій задля вирішення наявних проблем: формування державних інституцій; визначення стратегічних напрямків розвитку туристичної інфраструктури та міжнародного туризму; формування коректної законодавчої бази; формування маркетингового плану; інструменти реалізації державної політики у сфері туризму; законне забезпечення виконання даних рішень та постанов [2].

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Пендерецький О. В. Територіальна організація промислового туризму Карпатського суспільно-географічного району та основні напрямки її вдосконалення : монографія / О. В. Пендерецький ; за науковою редакцією д. е. н., проф. Олійника Я. Б. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. – 225 с.
2. Панкова Є. В. Туристичне красназнавство : навч. посіб. / Є. В. Панкова. – Київ : КНУКМ, 2003. – 352 с.

*Стрижак Є. А., студент гр. Тб-42  
Науковий керівник – Тараненко О. О., к. е. н.  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РОЗВИТОК КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Туризм є однією з найважливіших сфер сучасної економіки України, який позитивно впливає на розвиток інших секторів економіки, включаючи готельне господарство, транспорт і комунікації, будівництво, роздрібну торгівлю, виробництво і торгівлю сувенірами та ін., будучи каталізатором їх розвитку.

Цей вид діяльності спрямований на задоволення потреб людей в ознайомленні з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями різних країн та їх народів.

Туристична галузь є стратегічним вектором розвитку економіки Одеської області, яка має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та в'їзного туризму: сприятливе географічне розміщення та природно-кліматичні умови, різноманітні природні лікувальні ресурси, наявність піщаних пляжів, розвинута мережа водних, залізничних та автомобільних магістралей. Вони забезпечують розвиток різних видів туризму, зокрема культурно-пізнавального.

Основою культурно-пізнавального туризму є історико-культурний потенціал. Він представлений різними видами історичних пам'яток, меморіальних місць, народними промислами, музеями, тобто поєднаннями об'єктів матеріальної і духовної культури.

Своєрідність туристично-екскурсійного потенціалу Одеської області визначена численними пам'ятками різних часів з відомими історико-культурними заповідниками, пам'ятниками та музеями. Це відомі у світі Одеський національний академічний театр опери та балету, знамениті Потьомкінські сходи, українська Венеція – місто Вилкове, фортеця XII–XV ст. в м. Білгороді-Дністровському, розкопки античних міст Тіри і Ніконії, пам'ятники культової архітектури в містах Одесі, Ізмаїлі, Рені, Кілії та багато іншого.

Близько 4 500 пам'яток культурної спадщини, 12 міст області занесені до Списку історичних населених місць України. Понад 100 об'єктів культурної спадщини мають статус пам'яток національного значення, що створили Одещині імідж одного із найбільш відомих і популярних, насамперед через свою самобутність, місць для відвідування туристами і відпочиваючими [1].

В Одеській області наявна значна кількість історико-культурних об'єктів, що також є передумовою розвитку культурно-пізнавального туризму:

- 1) пам'ятки історії та археології;
- 2) історичні культові споруди;
- 3) пам'ятки монументального мистецтва, історії, літератури та ін.;

- 4) значна кількість закладів культури та мистецтва [2].

Важливим елементом розвитку культурно пізнавального потенціалу в Одеській області є мережа інформаційних центрів. Зокрема, нині в Одесі працюють чотири інформаційні центри, як приватні, так і державні.

У 2017–2020 рр. туризм в Одеській області розвивався на основі відповідної програми, метою якої є створення умов для забезпечення сталого розвитку культурно-пізнавального туризму області, перетворення її у конкурентоспроможну, високорентабельну, інтегровану у світовий ринок галузь, що зможе стати вагомим чинником прискорення соціально-економічного розвитку області, підвищення якості життя населення, гармонійного розвитку і консолідації суспільства, популяризації України у світі [1].

Характеристика туристично-ресурсного потенціалу Одеської області, дозволяє стверджувати, що Одещина має неабиякі перспективи для подальшого розвитку культурно-пізнавального туризму, незважаючи на низку проблем та недоліків, головними серед яких є наступні:

- недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази в галузі туризму;
- недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури;

– недостатню кількість засобів розміщення, насамперед готелів 3–4 та 5 зірок, які відповідають міжнародним стандартам та сертифікаційним вимогам [3].

Таким чином, культурно-пізнавальний туризм в Одеській області є перспективним видом діяльності, що має відповідне ресурсне забезпечення для подальшого розвитку.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017–2020 рр. [Електронний ресурс]. – URL: <https://oda.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/5a58d0f18f339.pdf> (дата звернення: 14.12.2020). – Назва з екрана.
2. Гутовська Н. Г. Аналіз стану та перспектив розвитку Одеського туристичного регіону / Н. Г. Гутовська, Т. Ю. Примак [Електронний ресурс]. – URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Gutovska-N.-G..pdf> (дата звернення: 14.12.2020). – Назва з екрана.
3. Михайлюк О. Аналіз природно-ресурсного, культурного і екологічного потенціалів для розвитку туризму в Одеській області [Електронний ресурс] / О. Михайлюк. – URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5475/1> (дата звернення: 14.12.2020). – Назва з екрана.



*Струкова М. В., студентка гр. Тб-51  
Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Останнім часом у світі спостерігається зростання інтересу туристів до оздоровчого туризму. Швидкий темп життя, безліч стресових ситуацій, зростання потоку інформації, несприятлива екологічна обстановка в більшості країн змушує людей звертатися до цього виду туризму.

З огляду на це, метою нашого дослідження є вивчення сучасного стану та можливостей розвитку оздоровчого туризму в одному із найбільш перспективних у цьому відношенні регіонів України – Львівській області.

На думку фахівців, лікувально-оздоровчий відпочинок – це різновид як індивідуального, так і групового відпочинку, який передбачає проходження певних відновлюваних і лікувальних процедур. Але за своїм змістом оздоровчий туризм є значно ширшим поняттям і передбачає досягнення таких цілей як відпочинок, рекреація (відновлення), лікування, оздоровлення. На сьогоднішній день оздоровчий туризм розвивається практично у всіх регіонах світу і є одним із найпопулярніших напрямків туристичної діяльності. У нашій країні цей вид туризму також займає досить вагоме місце завдяки сприятливим кліматичним умовам, близькістю моря та гір.

В Україні найсприятливішими місцями для оздоровчого відпочинку є Прикарпаття та Причорномор'я. Одним із найбільш популярних серед прихильників оздоровчого туризму регіонів України є Львівська обл. Досліджуваний регіон має все необхідне для перспективного розвитку оздоровчого туризму: сприятливі кліматичні умови, наявність природних мінеральних вод, лікувальних грязей та озокериту. Відомо, що основним чинником розвитку оздоровчого туризму є наявність території з природними лікувальними ресурсами. На базі цих територій для туристів розробляються різноманітні програми оздоровчого туризму.

му. При розробці таких програм необхідно враховувати для кого розробляються ці тури, і пам'ятати, що основною метою є відновлення та покращення здоров'я. Як відомо, більшість оздоровчих турів складаються із відпочинку та оздоровлення у санаторно-курортних закладах та активного й змістовного проведення дозвілля (концерти, танці, вечори за інтересами, спортивні походи, прогулянки, збирання грибів, ягід тощо).

Основою перспективного розвитку оздоровчого туризму у Львівській області є 5 найбільших бальнеологічних курортів:

1. Трускавець – найстаріший бальнеологічний курорт Львівської області, що користується великою популярністю завдяки своїй лікувальній воді «Нафтуса». Крім того, курорт багатий різноманітням інших мінеральних вод, які використовуються у вигляді ванн, зрошень, промивань товстого кишечника, гідромасажу ясен, інгаляцій.
2. Моршин – бальнеологічний передгірський курорт, де поєднуються природні лікувальні фактори та застосовуються сучасні технології лікувального процесу на базі розвиненої відпочинкової інфраструктури.
3. Східниця – відомий гірський бальнеологічний курорт Львівської області, що спеціалізується на комплексному лікуванні багатьох недуг з використанням мінеральних вод, озокеритної терапії, лікувальної фізкультури. Сприятливий клімат робить Східницю придатною для відпочинку в будь-яку пору року для туристів різного віку.
4. Немирів – бальнеологічний курорт оточений листяно-хвойними лісами, де разом із оздоровленням можна поєднувати організацію цікавого та змістовного дозвілля.
5. Великий Любінь – бальнеологічний курорт зі сприятливими кліматичними умовами, основним природним ресурсом якого є сірководнева вода, що має унікальні лікувальні та оздоровчі властивості.

На нашу думку, перспективним напрямом розвитку оздоровчого туризму у Львівській обл. і є сільський туризм, який уже зараз користується особливою популярністю серед жителів великих міст. Перспективний характер сільського напрямку оздоровчого туризму в регіоні полягає у поєднанні природних ліку-

вально-оздоровчих чинників із фізичною активністю у рамках традиційних видів діяльності сільського населення, а також у вживанні екологічно чистих продуктів харчування.

Однією із проблем розвитку оздоровчого туризму у Львівській області є те, що лише невелика кількість туристичних організацій пропонують оздоровчі тури територією регіону. Оскільки не кожен місцевий турист може собі дозволити відвідування курортів у інших регіонах України або за кордоном, а іноземні туристи все ще мало ознайомлені із лікувально-оздоровчими ресурсами області, то очевидно, що туроператорам Львівщини потрібно суттєво розширити асортимент внутрішніх оздоровчих турів.

Одним із першочергових заходів щодо активізації розвитку оздоровчого туризму у Львівській обл., на нашу думку, має бути реконструкція наявних санаторно-курортних закладів, більшість з яких на сьогоднішній день не відповідають міжнародним стандартам. Також потребує змін сама концепція формування оздоровчих турів територією регіону, які мають передбачати не лише стаціонарні лікувально-профілактичні заходи, а й екскурсійні та спортивні маршрути, розважальні програми. Іншими словами, необхідною є адаптація змісту оздоровчого туризму до потреб населення, що постійно змінюються [1–4].

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Знання, 2008. – 661 с.
2. Львів [Електронний ресурс]. – URL: [http://lviv.travel/ua/index/what\\_to\\_%20%D0%9E%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA%20do/nearlviv/spa\\_resorts](http://lviv.travel/ua/index/what_to_%20%D0%9E%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA%20do/nearlviv/spa_resorts) (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.
3. Санаторій Немирів – лікування в санаторії, відпочинок в санаторії, курорт Немирів [Електронний ресурс]. – URL: <http://nemyriv.ub.ua/> (дата звернення 11.12.2020). – Назва з екрана.
4. Зима. Гори. Карпати [Електронний ресурс]. – URL: <http://zymaghory.com/tourism/lviv-travel> (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.

**Тараканов І. В.**, студент гр. Тб-42  
Науковий керівник – **Тараненко О. О.**, к. е. н.  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

## **СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Львівщина традиційно була областю, де перспективи туристичної індустрії були і залишаються одними з найкращих в Україні. Природно-ресурсний та історико-культурний потенціал у поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи та існуючий багаторічний досвід і напрацювання у сфері рекреації є достатньо вагомою передумовою пріоритетного розвитку системи санаторно-курортного лікування, туризму та відпочинку, орієнтованої як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземних туристів.

Аналізуючи сучасний стан туристично-рекреаційної сфери області, насамперед слід наголосити на сталій позитивній динаміці її розвитку впродовж останніх років. Це знаходить своє відображення в зростанні туристичних потоків, поступовому розвитку туристичної й рекреаційної інфраструктури регіону, розширенні спектру туристичних послуг, зростанні якості сервісу сфери обслуговування туризму і курортів.

В області створена розгалужена мережа рекреаційних закладів: 133 санаторно-курортних заклади (у т. ч. на базі багатих природно-рекреаційних ресурсів, зокрема, Великий Любінь, Моршин, Немирів, Роздол, Східниця, Трускавець, Шкло), 82 заклади готельного господарства, близько 500 приватних садиб, які займаються сільським туризмом [1].

За розвитком інфраструктури туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації Львівська область у 2018 р. займає одне з провідних позицій в Україні – третє місце за кількістю колективних засобів розміщування, друге місце за кількістю осіб, обслугованих у колективних засобах розміщування, а за кількістю туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності область поступається лише м. Києву, увійшла в п'ятірку областей

України за найбільшими обсягами надходжень від сплати туристичного збору. Переважає лікувально-оздоровчий та відпочинковий туризм і досить мала частка таких видів туризму як спортивний, спеціалізований.

Область має найбільшу в Україні кількість, різноманітність і ступінь збереження об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини, яка представлена всіма типами будівель широкого хронологічного періоду – від Княжої доби до середини ХХ ст. На території Львівщини на державному обліку перебуває 8 453 пам'ятки культурної спадщини (з них 816 – пам'яток національного значення): 3 755 пам'яток архітектури (з них – 794 – національного значення), 3 833 пам'ятки історії (з них – 14 національного значення), 306 пам'яток монументального мистецтва (з них 5 – національного значення), 500 пам'яток садово-паркового мистецтва (з них 5 – національного значення). В області діють 10 театрів, серед яких Львівський оперний театр – один з найкрасивіших у Європі. Львівщина належить до областей України з найбільшою кількістю замків [1].

Туристичні послуги надають 354 туристичних підприємств. Туристично-екскурсійні маршрути обслуговують 750 кваліфікованих екскурсоводів та гідів-перекладачів. Виїзний туризм є вигіднішою формою діяльності туристичних підприємств, ніж в'їзний (іноземний) та внутрішній туризм. Виїзним туризмом займається майже кожна туристична фірма, а в'їзним та внутрішнім туризмом – близько 20 % туристичних підприємств області [3].

Аналіз туристичної діяльності у Львівській області показав, що об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів тощо [4].

Незважаючи на позитивні передумови розвитку туризму у Львівській області невирішеними залишається низка проблем: незадовільний стан туристичних об'єктів (занедбані та напівзруйновані пам'ятки замково-палацової культури; незадовіль-

ний матеріально-технічний стан закладів культури та мистецтва; відсутність сучасних систем охорони, що призводить до втрати окремих цінних експонатів з музеїв, галерей); незадовільний стан доріг та відсутність під'їздів до багатьох туристичних об'єктів; низький рівень транспортних послуг усіх видів, особливо міжміського сполучення в межах області (відсутність інформації про розклад рейсів або складність її отримання, відміни рейсів, незадовільний стан транспортних засобів); недостатність інформаційно-маркетингового забезпечення просування туристичних та інвестиційних можливостей у сфері туризму та рекреації Львівської області [2].

Таким чином, Львівська обл. на сьогодні займає одне з провідних місць у туристичній галузі України та має значні перспективи подальшого регіонального розвитку туризму.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 років [Електронний ресурс]. – URL: [https://loda.gov.ua/programy\\_ta\\_strategii](https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii) (дата звернення: 14.12.2020). – Назва з екрана.
2. Мігущенко Ю. В. Проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі Львівської області / Ю. В. Мігущенко // Ефективна економіка. – 2015. – № 11 [Електронний ресурс]. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2015\\_11\\_92](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_92). (дата звернення: 10.12.2020). – Назва з екрана.
3. Павліш Л. В. Львівщина як перспективний регіон України для розвитку туризму та рекреації // Л. В. Павліш // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2013. – Вип. 15. – С. 124–128.
4. Тимошенко О. В. Сучасний рівень розвитку туризму у Львівській області / О. В. Тимошенко, А. О. Мельник // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2019. – Т. 30 (69). – № 6. – С. 82–86.

*Триус Є. О., студентка гр. ТМ-21*  
*Логвин Д. М., студент гр. ТМ-21*  
*Науковий керівник – Логвин М. М., к. геогр. н., доцент*  
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки*  
*«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИКУ КРУЇЗНОГО ТУРИЗМУ НА СВІТОВОМУ РИНКУ**

Світова круїзна індустрія – ринок, який стабільно зростає вже третій десяток років. Це зростання відображений в замовленні 106 нових круїзних лайнерів – за прогнозами, вони будуть спущені на воду протягом найближчого десятиліття. За рахунок такого збільшення круїзного флоту число пасажирів, які щорічно вибирають круїзний відпочинок, має зрости з 28 млн осіб в 2018 р. до майже 40 млн в 2030 році.

Світовий круїзний флот зараз включає в себе 386 лайнерів, причому 221 з них – це круїзний флот Північної Америки, що не дивно: майже половина пасажирів круїзних лайнерів – з США і Канади. Пасажирів з Європи – менше третини від загального числа, і на європейський регіон припадає 124 круїзні лайнери. На Азію, Тихоокеанський регіон і Австралію припадає 41 корабель.

Круїзний ринок – це олігополія. За даними з The Cruise Industry News Annual Report 2019, найбільший гравець – концерн Carnival, в який входять дев'ять круїзних компаній з брендами Carnival Cruise Line, Princess Cruises, Holland America Line, Seabourn, Cunard, AIDA Cruises, Costa Cruises, P & O Cruises (UK), P & O Cruises (Australia). У концерну Carnival – 105 лайнерів, на кінець 2018 року він обіймав 41,8 % ринку.

Royal Caribbean Cruises володіє 52 круїзними лайнерами – вони ходять по морях і океанах під шістьма брендами: Celebrity, Royal Caribbean, Pullmantur, Azamara, TUI і Sky Sea. Останніми двома брендами Royal Caribbean Cruises володіє спільно з іншими компаніями, причому про Sky Sea вже доречно говорити в минулому часі, оскільки до кінця 2018 р. комерційна діяльність цього підприємства була завершена. Створена для роботи на ки-

тайському ринку круїзна лінія проіснувала три роки і перевезла за цей час понад 200 тис. Китайських пасажирів. Частка ринку Royal Caribbean Cruises за підсумками минулого року – 23,3 %.

Третій за величиною частки гравець – Norwegian Cruise Line з 26 лайнерами і трьома брендами – Norwegian, Oceania and Regent Seven Seas займає 9,4 %. Ще 8 % – у MSC Cruises і 4,6 % – у Genting Hong Kong.

Перерахована п'ятірка гравців займає майже 90 % ринку, такий розклад склався в результаті серії злиттів і поглинань, в минулому ринок був більш сегментований. Зараз учасники ринку позиціонують свої бренди з урахуванням маркетингової сегментації – у того ж Carnival є як круїзні лінії класу люкс, так і Costa – який працює в нижньому для круїзного ринку ціновому сегменті. Зростання цінової доступності круїзного туризму – одна з причин стрибка його популярності, сучасні пасажирів круїзів в середньому не настільки заможні, як їх попередники з 80-х років минулого століття. 7 днів – саме таку тривалість круїзу вибирає 40 % пасажирів, це дані Міжнародної асоціації круїзних ліній (CLIA) [3].

На туристів вікової категорії 50+ доводиться більше половини всіх пасажирів, особливо дивно, що туристів від 70 років і старше на круїзних лайнерах – 14 %. За оцінкою американських експертів, літній людині проживання в приватному будинку для літніх людей обійдеться приблизно в ту ж суму, що і проживання на круїзному лайнері. Очевидно, що такий варіант не підходить людям похилого віку з деменцією, яким потрібен постійний нагляд, або літнім людям, прикутим до ліжка.

Звіт «Стан круїзної індустрії в 2019 році» прогнозує, що 11 ключових тенденцій допоможуть прискорити зростання галузі, а основними рушійними силами будуть соціальні мережі і «оздоровчі» подорожі. Ось ці 11 круїзних трендів [1]:

1. «Інстаграмні» подорожі. Щодня в соцмережі Instagram публікується близько 351 млн постів з тегом #travel. Круїзери будуть ділитися своїм круїзним досвідом прямо з борту лайнера.

2. «Повне оновлення». Мандрівники шукають способи позбутися від стресу, тому все більше круїзних ліній пропонують



оздоровчі заходи, спа-досвід, здорові меню і останні фітнес-інновації на борту.

3. Культурне збагачення. Тепер круїзні пасажери хочуть не просто отримати досвід подорожі, але і зануритися в культуру, яку відкривають, вийшовши за рамки звичайних екскурсій.

4. На борту з розумними технологіями. Цифрові браслети, брелоки, намиста – круїзні компанії пропонують гостям корисні інновації, якими можна скористатися як на борту, так і на суші.

5. Осмислені подорожі. Люди хочуть подорожувати по світу більш свідомо, і тепер круїзні компанії співпрацюють з місцевою владою, щоб оберігати культурну спадщину і впроваджувати інновації, які зменшують вплив лайнерів на навколишнє середовище.

6. Унікальні напрямки – це нова розкіш. Мандрівники хочуть відвідати віддалені регіони, такі як Галапагоські острови і Антарктида.

7. Покоління Z в морі. Покоління Z (люди, що народилися в період з середини 1990-х до середини 2000-х рр.) складе чималу частку від числа всіх круїзерів протягом наступних двох років.

8. Пригоди не в «годину пік». Круїз надає мандрівникам можливість отримати незабутні враження в холодні місяці, наприклад, відвідати різдвяні ярмарки в Європі або відправитися до полярного саява.

9. Два в одному: робота і відпочинок. Все більше людей поєднують роботу з відпочинком, тому більше круїзних лайнерів пропонують безкоштовний Wi-Fi і зручні місця для роботи на борту.

10. Круїзи, орієнтовані на жінок. Кількість жінок, які подорожують збільшується, тому круїзні лінії створюють маршрути, в які можна відправитися в компанії подруг.

11. Соло-подорожі. Google повідомляє про збільшення числа пошуків «подорожей поодиночці» і «соло-подорожей», тому круїзні компанії надають людям прекрасну можливість подорожувати самостійно і заводити нових друзів уже на борту.

За підсумками 2018 р. всі світові круїзні компанії перевезли 26 млн пасажирів, що на 3,3 % більше, ніж роком раніше. За-

гальна місткість всіх лайнерів в світі склала 537 тис. Осіб, кількість суден – 314.

У 2019 р. були введені в експлуатацію ще близько 20 лайнерів, в тому числі, найбільше в світі круїзне судно Costa Smeralda місткістю 5 тис. Пасажирів. Його будівництво обійшлося більш ніж в \$ 1 млрд.

Останніми роками зростає популярність цього виду туризму в, певною мірою, в Україні [2].

Найчастіше зараз будуються лайнери-гіганти і маленькі круїзні кораблі, середній сегмент непопулярний. Причому, гігантські лайнери затребувані вже кілька років, а інтерес до маленьких судам з'явився недавно. Маленькі судна місткістю менше 500 пасажирів затребувані не тільки через дешевизну, а й завдяки зростанню популярності експедиційних круїзів в важкодоступні куточки планети – в Арктику, Антарктику і інші місця. Деякі оператори, такі як норвезька Hurtigruten або американська Crystal Cruises, будують навіть суду, здатні ходити лише по одному маршруту – наприклад, до Галапагоських островів.

Ще однією тенденцією в 2019 р. став курс круїзних компаній на екологію. Так, в 2018 р. багато операторів вже відмовилися від пластикового посуду на круїзах, замінивши її алюмінієвою. Змінюється і ситуація з паливом для судів. Так, гігантський лайнер Costa Smeralda ходитиме виключно на зрідженому природному газі, а новий гібридний лайнер Hurtigruten, буде використовувати і паливо, і батареї. Крім того, всі нові лайнери 2019 року, що працюють на нафтовому паливі, будуть оснащені спеціальними системами очищення вихлопних газів.

Таким чином, круїзний туризм являє собою окрему галузь людської діяльності із своїми ознаками, особливостями, які обумовлені специфікою надання і споживання послуг та організації перебування.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. 11 круизных трендов 2019 года [Електронний ресурс]. – URL: <https://inflatcruises.com/ru/news/view/news-cruise-trends-2019>. (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.

2. Логвин М. М. Ukraine in the structure of the international market tourists services / М. М. Логвин // Розвиток туризму в Україні: проблеми, виклики та перспективи : Матеріали Круглого столу, Львів, 26 вересня 2019 р. – Львів : ЛНУВМтаБТ, 2019. – С. 63–67.
3. CIN Annual 2020 [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.cruiseindustrynews.com/flip/cina2020/mobile/index.html#p=4>. (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.
4. Cruise Line International Organization [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.cruising.org/> (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.
5. The global travel consumer. Current and emerging trends [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.wayn.com/media/WTTCSBudgetTravelWAYNEmergingTrends.pdf> (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.

*Трохименко А. Ф., студентка гр. Т-18  
Науковий керівник – Радченко О. М., к. і. н., доцент  
Черкаський національний університет  
імені Богдана Хмельницького*

## **ІНТЕР'ЄР ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІРМОВОГО СТИЛЮ ТУРОПЕРАТОРІВ УКРАЇНИ**

Фірмовий стиль – синтез постійних художніх (музичних) і текстових елементів (констант) у всіх рекламних матеріалах певного підприємства.

Складовими елементами фірмового стилю є:

- товарний знак;
- логотип – спеціально розроблена оригінально накреслена повна чи скорочена назва фірми (або групи її товарів);
- фірмовий блок – поєднані в композицію товарний знак та логотип, а також різного роду пояснювальні надписи (країна, поштова адреса, телефон);
- фірмовий колір;
- фірмовий комплект шрифтів;
- фірмові константи – формат, система верстки тексту та ілюстрацій тощо [5].

У туризмі важливим елементом фірмового стилю є інтер'єр. Він формує загальне враження про компанію і в поєднанні з обслуговуванням відіграє важливу роль у виборі туристом туроператора для подальшої співпраці. Сучасні туроператори, створюючи франчайзинговий відділ, вимагають дотримання фірмового стилю в інтер'єрі організації. В подальшому при зустрічі такого ж дизайнерського рішення, у туриста виникають емоційні асоціації про рівень обслуговування даної компанії.

Розглянемо і проаналізуємо інтер'єри провідних туроператорів України: «Coral Travel», «Join UP!», «TEZ tour».

Одним із головних елементів фірмового стилю туроператора «Coral Travel» є інтер'єр офісу. Незалежно від розміру і місця розміщення офісу, кожен з них має фірмові особливості. Дизайн офісу виконано в поєднанні білого кольору і фірмових кольорів компанії – помаранчевого та блакитного. Для основного освіт-

лення в офісі використовуються квадратні світлодіодні панелі або круглі світлодіодні світильники, розташовані рядами. Також присутні підвісні світильники блакитного та помаранчевого кольорів, розташовані в центрі стелі, що виконують також декоративну роль.

Оптичним центром в офісі є логотип туроператора, розміщений на стіні синього кольору, що відразу привертає увагу клієнтів. Білий інтер'єр розбавляють стільці зеленого кольору та різнокольорові папки. Таке дизайнерське рішення є вдалим, адже яскраві елементи розбавляють білий, спокійний фон і в поєднанні створюють позитивну та дружню атмосферу [6].

Дизайн офісу туроператора «Join UP» виконано в поєднанні білого і морквяного (відтінку помаранчевого) кольорів. При вході в тур агенцію є вивіска «Join UP!». Білий дизайн розбавлений яскравими елементами декору – картини, папки, стільці, декоративні подушки, вазони та інші предмети. Для освітлення використовуються квадратні світлодіодні панелі, що розміщують рядами по всій площині стелі. Помаранчевий колір створює невимушену атмосферу, що відразу налаштовує туриста на вдалу співпрацю [7].

Інтер'єр офісу туроператора «TEZ tour» стриманий та елегантний. Дизайн виконано в поєднанні білого та блакитного кольорів. Основним освітленням в офісі виступають квадратні світлодіодні панелі, також присутні настінні і підвісні світильники, що розміщені біля робочого місця менеджерів. Оптичним центром в офісі є логотип компанії, розміщений на центральній стіні.

Таке кольорове рішення для туристичної агенції не дуже вдале, адже блакитний колір налаштовує на робочу атмосферу, яка допомагає менеджеру зосередитись, але цей колір може не відповідати очікуванням клієнтів, які розраховують на яскраві враження від відпочинку. Елементи декору прикрашають інтер'єр, але його вигляд загалом все одно залишається емоційно прохолодним [8].

Отже, сучасні туроператори використовують інтер'єр офісу як елемент фірмового стилю. Він присутній у всіх франчайзин-

гових відділах компанії, що в подальшому формує емоційне враження про туроператора та рівень його сервісу. Таким чином, під час перебування на франчайзинговому підприємстві, у туриста виникають стійкі емоційні асоціації, які можуть призводити до рішення скористатися послугами туроператора повторно.

### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Афенченко Г. В. Маркетингова політика комунікацій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. В. Афенченко, О. В. Боговльєнський, В. С. Верлока, М. Д. Жердев, О. Е. Наумова; Українська держ. академія залізничного транспорту ; В. С. Верлока (ред.). – Харків : УкрДАЗТ, 2007. – 332 с.
2. Земляков І. Основи маркетингу : навч. посіб. / І. Земляков, І. Рижий, В. Савич ; М-во освіти і науки України, Ін-т менеджменту та економіки «Галицька академія». – Київ : Центр навчальної л-ри, 2009. – 352 с.
3. Крамаренко В. І. Маркетинг : навч. посіб. / В. І. Крамаренко, Б. І. Холод та ін. – Київ : ЦУЛ, 2012. – 257 с.
4. Лук'янець Т. Маркетингова політика комунікацій : навч. посіб. / Т. Лук'янець. – Київ : КНЕУ, 2000. – 377 с.
5. Фармацевтична енциклопедія / Редактор Черних Валентин Петрович. – Київ : МОРІОН, 2010. – 1632 с.
6. Сеть Турагентств Coral Travel [Електронний ресурс]. – URL: [http://franchising.coraltravel.ua/templates/franchising/images/Coral\\_brochure\\_standart\\_2017.pdf](http://franchising.coraltravel.ua/templates/franchising/images/Coral_brochure_standart_2017.pdf). (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.
7. Join UP! [Електронний ресурс]. – URL: <https://joinuplviv.com/pro-nas/> (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.
8. Tez Tour [Електронний ресурс]. – URL: <https://franchising.ua/franshiza/136/tez-tour/> (дата звернення: 11.12.2020). – Назва з екрана.

*Федій В. С., студентка гр. Тб-41*  
*Кадацька С. В., студентка гр. Тб-42*  
*Науковий керівник – Карпенко Н. М., доцент*  
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки*  
*«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19**

В наш час туризм як і вся сфера гостинності переживає не-легкі часи і залишається у переліку тих галузей, які зазнали найбільших втрат в усьому світі від пандемії COVID-19, а перспективи відновлення є невизначеними. Пандемія коронавірусу та карантинні обмеження суттєво вплинули на туристичні потоки та різко змінили звичні умови функціонування туристичних підприємств. Оговтуючись після жорсткого весняного карантину, туристичні підприємства, за підтримки органів місцевої влади, почали розвивати туризм по-новому, пропонуючи туристам формати дозвілля з урахуванням нових реалій. Прикладом є Львівська обл., яка відома своїми численними туристичними ресурсами, що приваблюють не лише вітчизняних, а й іноземних туристів.

Територія Львівської обл. багата унікальною історико-культурною спадщиною, мистецьким потенціалом, лікувально-оздоровчими, водними і ландшафтними ресурсами, самотутніми традиціями та звичаями. Це, в поєднанні з вигідним географічним положенням, є чудовою базою для розвитку найрізноманітніших видів і форм туризму. За наявністю природно-рекреаційних ресурсів Львівська область займає одне з провідних місць в державі: їх частка в природно-ресурсному потенціалі України складає майже 5,4 %. В області налічуються близько 4 тис. історико-культурних та архітектурних пам'яток, значна частина яких зосереджена у Львові, а також містах – Жовква, Дрогобич, Самбір, Золочів, Белз, Жидачев.

Ландшафтна привабливість гірських територій, у поєднанні зі сприятливими кліматичними характеристиками створюють хороші умови для розвитку в регіоні як літнього, так і зимового туризму.

Не зважаючи на карантинні обмеження, попит на подорожі залишається актуальним. У той же час, варто зазначити, що зараз туристи надають перевагу не груповим турам, а обирають індивідуальні мандрівки із урахування безпекових заходів. У зв'язку з цим, наприклад, місцева влада м. Львів розглядає можливість зміни формату масових розважальних заходів, заради яких туристи приїжджають до міста, зробивши акцент на більш точкові заходи з обмеженою кількістю відвідувачів та з дотриманням усіх необхідних заходів безпеки [1].

З метою розробки ефективних заходів для відновлення туристичної діяльності в нових реаліях сьогодення Львівська обласна держадміністрація провела 12 листопада 2021 року стратегічну сесію щодо розвитку туристичної галузі в регіоні під час пандемії: «План дій 2021 – 2023: туризм в умовах COVID». В ній взяли участь науковці, готелярі, туроператори, турагенти, мобільні оператори, представники рекламних агентств та ІТ-компаній, які вирішували основне завдання – як адаптувати туристичні пропозиції області з урахуванням рекомендацій ВООЗ та МОЗ. Учасники сесії працювали у фокус-групах, а підсумками командної роботи стали стратегічні цілі та можливості промоції регіону, аби привабити туристів в умовах сьогодення. Всі ці заходи були спрямовані на окреслення нових туристичних маршрутів в регіоні та розробку ефективного плану розвитку туристичної галузі з урахуванням карантинних обмежень [2].

Варто також зазначити, що нещодавно було прийнято Стратегію розвитку Львівської області на період 2021–2027 років, в якій вагомим місцем приділено підвищенню туристичної привабливості регіону та забезпеченню ефективного розвитку його рекреаційного комплексу [3]. З огляду на те, що сучасний турист є досить вибагливим до інноваційності та креативності туристичного продукту, важливим завданням для туристичних підприємств регіону є розробка, впровадження та промоція нових туристичних продуктів високої якості з інноваційною компонентою. Реалізація цього завдання пов'язана із налагодженням взаємодії між представниками місцевої влади, бізнесу, закладів освіти та культури, громадських організацій, центрів автентичної



культури, тобто усіх зацікавлених сторін у формуванні та промоції привабливих туристичних продуктів.

*Список використаних інформаційних джерел*

1. Львів туристичний [Електронний ресурс]. – URL: <https://lviv.travel/> (дата звернення: 23.11.2020). – Назва з екрана.
2. Львівська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – URL: <https://loda.gov.ua/> (дата звернення: 23.11.2020). – Назва з екрана.
3. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 років [Електронний ресурс]. – URL: [https://loda.gov.ua/programy\\_ta\\_strategii](https://loda.gov.ua/programy_ta_strategii) (дата звернення: 23.11.2020). – Назва з екрана.

*Фелоненко А. Г., студент гр. Тб-42*  
*Погорєлов О. О., студент гр. Тб-42*  
*Науковий керівник – Карпенко Н. М., доцент*  
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки*  
*«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РЕСУРСНА БАЗА РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Україна посідає одне з провідних місць у Європі за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами, що здатні стимулювати значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів. Важливими факторами розвитку вітчизняної туристичної галузі є її потужний та багатогранний природний та історико-культурний потенціал. Варто відзначити, що наша держава особливо багата на природні лікувально-оздоровчі ресурси – цілющий клімат та різноманітні ландшафти, теплі моря, лікувальні грязі, озокерит, бішофіт та мінеральні води. Саме вони зумовили появу курортів та забезпечують розвиток лікувально-оздоровчого туризму у багатьох регіонах країни.

Одним із таких регіонів стала й Одеська область. Різноманіття туристичних ресурсів Одеського регіону привертає широку цільову аудиторію – від молоді до літніх людей. Найбільш поширеними видами туризму в регіоні є пляжний, лікувально-оздоровчий, спортивний, культурно-пізнавальний та винно-гастрономічний. Також певного розвитку набули такі види відпочинку, як екологічний та етнографічний. Однак, найважливішим стимулом рекреаційно-туристичної активності в Одеській обл. та її головним туристичним магнітом є Чорне море. Морська вода багата хлоридами натрію та магнію, сульфатами кальцію, магнію, калію, солі йоду, залізом. Середній показник солоності узбережних вод моря становить 16 ‰. Морські купання є своєрідним методом лікування, що в медицині отримав назву «таласотерапія». Важливе значення для кліматолікування та таласотерапії мають пляжі. В Одеській області поширені піщані, гравійні та заболочені (дельта Дунаю, лиманів) пляжі, які можна використовувати для рекреаційних цілей у теплий період року. Про-

тяжність морських пляжів в регіоні складає 175 км. Найкращими серед них є природні пляжі пересипів та піщаних кіс [4].

Важливе значення для розвитку лікувально-оздоровчого туризму мають бальнеологічні ресурси. В межах області розташовано кілька провінцій з мінеральними водами: азотні різного іонного складу (термальні), хлоридні, натрієві і кальцієво-натрієві – у центральній частині області, на півночі – сульфатні різного катіонного складу та гідрокарбонатно-сульфатно-хлоридні натрієві, у південній частині – метанові та азотно-метанові (гідрокарбонатно-хлоридні натрієві, кальцієві та магнієво-кальцієві) [2, 3].

Окрім цього, на території Одеської обл. поширені мулові сульфідні лікувальні грязі приморського підтипу, які використовуються для лікувальних цілей у вигляді ванн, аплікацій тощо. Родовища лікувальних грязей приурочені переважно до лиманів та озер Дунай-Дністровської групи. Зокрема, курорт Сергіївка використовує грязі Будацького, а курорт Куяльник – Куяльницького лиманів.

Станом на 2017 р. в Одеській обл. функціонували 27 санаторіїв та пансіонатів з лікуванням. Багато лікувально-оздоровчих закладів реконструйовано. Більшість з них мають власні сучасні або СПА-центри, або СПА-кабінетами, що пропонують великий набір оздоровчих процедур.

Варто відзначити, що в регіоні створено хороші умови й для дитячого відпочинку. Для дітей санаторії Одеської обл. пропонують різні програми – від лікування захворювань вузького профілю до загальнозміцнюючих процедур. Загалом у 2019 р. в регіоні діяли 640 дитячих закладів оздоровлення й відпочинку [1]. Санаторії області відмінно підходять і для сімейного відпочинку.

Таким чином, Одеська обл. має хороший природно-ресурсний потенціал для забезпечення розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Рациональне використання природних ресурсів регіону та удосконалення елементів туристичної інфраструктури, в умовах вільної конкуренції та державно-приватного партнерство у туристичній галузі, забезпечить насичення регіонального ринку

високоякісними рекреаційно-туристичними послугами і сприятиме комплексному соціально-економічному розвитку регіону.

*Список використаних інформаційних джерел*

1. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.12.2020). – Назва з екрана.
2. Одеський регіон: передумови формування, структура та територіальна організація господарства : навч. посіб. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; під ред. О. Г. Топчієва. – Одеса : Астропринт, 2012. – 336 с.
3. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.
4. Природа Одесской области. Ресурсы, их рациональное использование и охрана / под ред. Г. И. Швевса, Ю. А. Амброз. – Київ : Вища школа, 1979. – 144 с.

*Цюєва А. В., студентка гр. Тб-41  
Науковий керівник – Тараненко О. О., к. е. н.  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **РЕСУРСНА КОМПОНЕНТА РЕКРАЦІЙНО- ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Щоб зацікавити «сучасного туриста», на сьогоднішній день, потрібно якомога більше зусиль та креативності – тому що конкуренція між громадами помітно зростає, кожен бажає бути найпершим та найкращим на туристичному ринку.

Гарним підґрунтям для досягнення омріяної цілі може виступати історико-культурна спадщина регіону, як сукупність успадкованих сучасниками від попередніх поколінь культурних цінностей [1].

Київський край багатий на колоритну культуру та різноманітну спадщину предків. Тут у самому серці України, відбувалися перші, ще за часів пізнього палеоліту, великі поселення людей та вирували історичні події.

Сучасна Київська область розташована в середній течії річки Дніпра, в зоні Полісся й Лісостепу. Поверхня більшої частини Київщини – хвилясто-рівнинна, розчленована річковими долинами, ярами й балками. На сході області простягається Придніпровська низовина, де переважають піщані та піщано-глинисті відклади (абсолютні висоти над рівнем моря 140–183 метри). На півдні й південному заході Київщини – Придніпровська височина (абсолютна висота – близько 283 метрів); в її основі залягають тверді кристалічні породи. Клімат Київщини – помірно-континентальний, м'який, з достатнім зволоженням. Середня річна температура становить +7,2°. Пересічна температура найтеплішого місяця (липня) +19,5°, а найхолоднішого (січня) –6°. Опадів випадає в середньому 500–600 мм за рік; найбільша їх кількість припадає на червень-липень. Осінь часто буває тепла й суха. Для літа характерна велика кількість сонячних днів і тривалий вегетаційний період. У цілому кліматичні умови сприятливі для вирощування сільськогосподарських культур помірної зони, розвитку садівництва, городництва й виноградарства [2].

Сприятливі кліматичні умови, наявність численних водних об'єктів визначають роль Київської області як важливого рекреаційного регіону, де функціонують санаторії, будинки і бази відпочинку, дитячі табори. Серед курортів найважливіші: Біла Церква, Ворзель, Ірпінь, Конча-Заспа, Миронівка. Рекреаційно-оздоровче значення мають також курортні місцевості: Пірнове, Лютіж, Клавдієво-Тарасове, Буча. Найбільший з цих об'єктів Ірпінський регіон. Цей регіон налічує близько двох десятків санаторіїв і профілакторіїв, більше десяти таборів дозвілля і відпочинку.

У Київській області взято під охорону держави 5 430 пам'яток історії та культури. Серед них 1 844 – археології, 3 171 – історії, 188 – мистецтва, 159 – архітектури, 68 – заповідних об'єктів природи, зокрема 12 пам'яток садово-паркового мистецтва, чотири з яких – національного значення [3]. Скелі Богуслава; Затоплена церква; Лиса гора; Палац Хосцьких; Золоті Ворота, Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра; Володимирський узвіз; «Парк Київська Русь»; Резиденція «Межигір'я»; Етнографічний комплекс «Українське село»; Парк «Олександрія»; Ландшафтний парк; Національний заповідник «Переяслав» – це все можна побачити у Києві, області та районах.

Отже, Київська область має потрібні ресурси для збільшення внутрішніх і в'їзних туристичних потоків та може конкурувати у сфері туризму в Україні та, навіть, за її межами.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Енциклопедія історії України: Т. 1: А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Київ : В-во «Наукова думка», 2003. – 688 с.
2. Клімат і рельєф Київської області. Історія заселення Київщини [Електронний ресурс]. – URL: <http://ukrssi.com.ua/kiyivska/klimat-i-relyef-kiyivskoyi-oblasti-istoriya-zaselennya-kiyivshini> (дата звернення: 13.12.2020). – Назва з екрана.
3. Культурне надбання Київської області [Електронний ресурс]. – URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11578/> (дата звернення: 13.12.2020). – Назва з екрана.

*Чопенко Ю. Г., студентка гр. Тб-41  
Науковий керівник – Животенко В. О., к. е. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ**

Головні проблеми довгострокової стратегії розвитку туризму в Україні повинні вирішуватися в рамках національної програми розвитку туризму, що дало б можливість розв'язання проблем туристичної галузі. Деякі з них безпосередньо пов'язані з розвитком туристичного продукту, інші стосуються загальних умов розвитку туризму. Ця програма має реалізовуватись в наступних сферах:

- 1) розвиток першорядних продуктів;
- 2) відродження курортних зон;
- 3) розвиток статистики туризму;
- 4) розвиток підприємництва та організаційних форм;
- 5) підготовка кадрів;
- 6) розвиток транспорту;
- 7) туристична інформація;
- 8) маркетинг.

З цих позицій, наприклад, перед музеями постають нові завдання. Вони лежать у площині вдалого менеджменту, освоєння PR-технологій, запровадження ефективної реклами, інноваційних підходів за допомогою сучасних технологій. Крім того, ще 2018 р. Міжнародна рада музеїв темою Дня музеїв оголосила: «Музеї в мережі: нові методи, нові відвідувачі».

Розвиток інформаційних технологій в туризмі замовлений тим, в яких напрямках буде рухатись управлінська складова даного процесу. Адже сьогодні все більш нагальним стає попит на нові принципи організаційної побудови в контексті стратегічних переваг туристичних фірм в конкурентній боротьбі з використанням інформаційних технологій [1, с. 23]. Актуальність використання інформаційних технологій також підвищується у зв'яз-

ку з необхідністю стимулювання економічного та виробничого зростання в будь-якій країні: макроструктурних пріоритетів розподілу ресурсів, стратегічних підходів до визначення конкурентоспроможності, ринкових сигналів та передумов чинників конкурентоспроможності країни, що робить туризм досить привабливим для впровадження нових інноваційних рішень.

Форми комунікації музею і суспільства визначаються специфікою музейних установ як центрів науки і культури з великим потенціалом не лише збереження культурної спадщини, але і розвитку духовних засад суспільства [3]. Музейна комунікація спрямована на те, щоб музей став партнером для науковців у їх дослідженнях, змістовним співбесідником для молоді та цікавим місцем відпочинку для широкої громадськості.

Тобто, сучасні суспільні виклики вимагають розвитку нових напрямів діяльності музею поряд із традиційними. Музейна педагогіка, новітні комунікаційні технології, інформатизація, маркетинг, підприємництво у роботі музею сприяють появі оригінальних комунікацій, які підносять роль музею як соціальної інституції, визначають його особливе місце у соціокультурному просторі сучасного суспільства.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
2. Кочеткова А. А. Культурний туризм в Україні: визначення, особливості, проблеми та перспективи / А. А. Кочеткова // Сталий розвиток України: проблеми і перспективи : Збірник матеріалів за результатами IV науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2016. – С. 130–133.
3. Логвин М. М. Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації / М. М. Логвин, Н. М. Карпенко, П. В. Шуканов // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – № 4. – С. 393–399.



**Шкрьоба А. В., студентка гр. Тб-41**  
**Науковий керівник – Тараненко О. О., к. е. н.**  
**Вищий навчальний заклад Укоопспілки**  
**«Полтавський університет економіки і торгівлі»**

## **РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Багата культурна спадщина Полтавщини є вагомою частиною всесвітнього культурного надбання. Її належне збереження та використання – запорука розвитку туристичної діяльності області. На Полтавщині зосереджена значна кількість об'єктів туристичного інтересу, а саме: музеїв, пам'яток історії, архітектури та монументального мистецтва створює чудові умови для проведення екскурсійної діяльності і розвитку внутрішнього туризму. Станом на липень 2020 р. на державному обліку в Полтавській обл. перебуває 2 597 пам'яток та об'єктів культурної спадщини, з них:

- щойно виявлені об'єкти – 585;
- пам'ятки у Державному реєстрі нерухомих пам'яток культурної спадщини України – 1 383 (Національного значення – 95 та місцевого значення – 1 288);
- пам'ятки, взяті на облік відповідно до Закону Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» – 629 [1].

Справжньою гордістю Полтавщини є її санаторії та курорти. Одним із таких курортів на сьогоднішній день на території Полтавської області є «Курорт Миргород». Це і всесвітньовідома цілюща мінеральна вода, і унікальні лікувальні грязі, і неповторна краса курортних парків, які дарують світу кришталеву чисте повітря. Сьогодні «Миргородкурорт» за всіма показниками лідирує в санаторно-курортній сфері нашої країни.

Також Полтавська область багата на музейні заклади. Унікальним є національний музей-заповідник українського гончарства в Опішні – один із найбільших спеціалізованих керамологічних музеїв світу, аналогів якому немає не тільки на просторах України, а й у Європі. Там можна насолодитися неперевершеними творами давньої й сучасної кераміки. В музеї туристи не

тільки отримують нові знання про гончарство, але й самі відчувають себе справжніми гончарями.

Справжньою окрасою Полтави є її пам'ятки, одна із найвідоміших – Біла альтанка, являє собою напівкруглу в плані колонаду з 8 колон доричного ордеру на стилобаті, які несуть розвинутий антаблемент, завершений атіком. Загальна висота пам'ятки – 9 метрів [2]. Споруда дещо нагадує підкову. Це один з найвідоміших полтавських символів, розташований неподалік від новітньої візитівки міста – пам'ятника галушкам.

З метою популяризації Полтавщини, як території привабливої для туризму та відпочинку у найпривабливіших місцях області щорічно проводяться фестивалі. Всеукраїнський відкритий фестиваль-конкурс «Барви Полтави» виконавської майстерності гри на народних інструментах учнів та викладачів мистецьких шкіл проводиться з метою популяризації мистецтва гри на народних інструментах та народної музики, збагачення культурних здобутків України, виявлення і підтримка талановитої молоді, реалізації творчого потенціалу юних обдарувань, удосконалення методики навчання гри на народних інструментах [3].

Отже на території Полтавської області туризм є одним із перспективних напрямів збільшення надходжень до бюджетів різних рівнів. Саме туризм може допомогти як містам, так невеликим селам і селищам стати більш економічно привабливими, адже саме вони притягують своєю самотністю, колоритністю і значним потенціалом рекреаційних ресурсів.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. Пам'ятки та об'єкти культурної спадщини [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.poltavaculture.gov.ua/uk/zvernennia/hrafik-osobystoho-pryiotu> (дата звернення: 10.12.2020). – Назва з екрана.
2. Полтавщина туристична [Електронний ресурс]. – URL: <http://poltava-tour.gov.ua/page/obiekti> (дата звернення: 10.12.2020). – Назва з екрана.
3. Фестивалі Полтавщини [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kultura-poltava.gov.ua/festivali-konkursi/> (дата звернення: 10.12.2020). – Назва з екрана.

*Ярославська А. Ю., студентка гр. Тб-41  
Питомець Т. Ю., студентка гр. Тб-51  
Науковий керівник – Логвин М. М., к. геогр. н., доцент  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

## **ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОБОТУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

У міжнародних та національних стандартах [1, 2] стосовно реалізації туристичної діяльності, до складу найважливіших напрямків оцінки якості послуг, що надаються туристам, відноситься цілий спектр параметрів інформаційного забезпечення (відомості про засоби розміщення, умови проживання і харчування, трансферу, програму туру, додаткові послуги, правила поведінки у місцевості перебування тощо), а також низку обов'язкових вимог до організації діяльності туроператор, забезпечення безпеки туристів та екскурсантів, громадського харчування, дій та кваліфікації обслуговуючого персоналу тощо.

Прийняття важливих управлінських рішень з метою досягнення очікуваного кінцевого результату – прибутку, може відбуватися лише способом використання потоку правдивої та своєчасної інформації. Це життєво необхідно для успішної діяльності туристичної фірми. Учасники туристського ринку обмінюються інформацією протягом дня, саме тому виникає необхідність у вмінні збирати та опрацьовувати її. Тобто, розвиток інформаційних технологій (ІТ) в туризмі має першочергове значення.

Сфера туризму ідеально пристосована для впровадження сучасних ІТ, тому за останні десятиліття вона зазнала значного впливу науково-технічного прогресу.

Система ІТ в туризмі охоплює наступні інформаційні системи (ІС):

- менеджменту;
- глобальні системи бронювання;
- мультимедіа;
- інтегровані комунікаційні мережі.

На ринку туристичних послуг України діють глобальні дистриб'юторські системи – AMADEUS, WORLDSPAN, SABRE,

GALILEO та інші системи бронювання і резервування, які пропонують туристичним агентствам можливості бронювання та доступ до баз даних постачальників туристичних послуг по всьому світу. З появою та поширенням Інтернету, підвищенням комп'ютерної грамотності, необхідність в установці спеціального обладнання та навчанні співробітників туристичних агентств, що гальмувала розвиток даних систем, відпала, з'явилась можливість безпосереднього виходу на кінцевого споживача.

Крім глобальних дистриб'юторських систем, отримати інформацію про послуги готелів, забронювати номери можна за допомогою публічних інформаційних порталів та власних сторінок в Інтернеті. Інформаційні портали надають широкий спектр інформації про туристичні фірми, агентства, можливість вибору та замовлення туру, створюють належні умови для ознайомлення з новинами туризму, описом курортів, країн, отримання значного обсягу корисної інформації про особливості подорожі та інше. Спеціалізовані web-сторінки містять інформацію про туристичні послуги, оформлення й відправлення замовлень, оформлення документів у режимі он-лайн для розрахунків традиційним шляхом з використанням стандартних засобів.

Таким чином, у більшості випадків туристи, звертаючись до пошукових систем, прагнуть отримати інформацію про місце подорожі, переконатись у наявності пропозицій, акцій та знижок, дізнатись про ціну послуг тощо. Саме тому, створюючи власну сторінку, кожний суб'єкт туристичного ринку, у першу чергу, повинен забезпечити існування саме даної інформації та слідкувати за її постійним оновленням.

#### *Список використаних інформаційних джерел*

1. ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розмішування. Загальні вимоги. – Надано чинності 2004-07-01. – Київ : Держспоживстандарт України, 2006. – 14 с.
2. ДСТУ 4269:2003. Послуги туристичні. Класифікація готелів. – Надано чинності 2004-07-01. – Київ : Держспоживстандарт України, 2004. – 13 с.

## ЗМІСТ

<i>Басос Я. Ю., Новоженюк О. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної діяльності у Чернівецькій області .....	3
<i>Бойко Н. С.</i> Колір в оформленні інтер'єру туристичних операторів, які спеціалізуються на релігійному туризмі .....	7
<i>Вітютин В. О.</i> Професійна компетентність персоналу: зміст і структура .....	9
<i>Власова Д. С.</i> Рекреаційно-туристичний потенціал Дніпропетровської області .....	11
<i>Воронцова Б. О.</i> Розвиток термальних курортів у Закарпатській області.....	14
<i>Гордійчук К. С.</i> Туризм як чинник розвитку територіальної громади.....	16
<i>Грабевник С. М.</i> Роль персоналу у забезпеченні процесів управління якістю туристичного підприємства .....	19
<i>Ісенко М. Г.</i> «Темний» туризм в Японії.....	22
<i>Каблукова В. С.</i> Роль гірськолижного спортивного комплексу«протасів яр» в підвищенні оздоровчої активності мешканців та гостей м. Київ.....	24
<i>Кияшко В. В.</i> Інфраструктурне забезпечення розвитку історико-культурного туризму в Одеському регіоні.....	26
<i>Король А. А.</i> Стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Львівській області .....	29
<i>Кузка Л. М.</i> Методики оцінки якості туристичних послуг .....	32
<i>Кулік-Куліченко К. Л., Чупіна М. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної діяльності у Харківській області .....	35
<i>Луців А. С., Вертелецька І. Ю.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної діяльності в Одеській області .....	40

<b>Мороз С. Р.</b> Перспективи формування санаторно-курортного кластера на базі курорту Східниця.....	44
<b>Никига О. В.</b> Перспективи розвитку етногастрономічного туризму у Львівській області.....	46
<b>Носенко В. В.</b> Ресурсна база розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Полтавській області.....	49
<b>Пасішник Д. С.</b> Сучасний стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні .....	51
<b>Переяслівець Т. В.</b> Розвиток в'їзного туризму в Україні: сучасні реалії.....	54
<b>Полтавець І. Т.</b> Сучасний стан та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області.....	58
<b>Прокопенко І. Р., Ляшенко О. Є.</b> Соціально-економічні чинники розвитку туризму у Волинській області .....	61
<b>Проценко К. М.</b> Соціально-економічне значення розвитку сільського туризму .....	65
<b>Рудяшко О. В.</b> Передумови та чинники формування рекреаційно-туристичного потенціалу Івано-Франківської області.....	67
<b>Стрижак Є. А.</b> Розвиток культурно-пізнавального туризму в Одеській області .....	69
<b>Струкова М. В.</b> Перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму у Львівській області .....	72
<b>Тараканов І. В.</b> Сучасний рівень розвитку туризму у Львівській області .....	75
<b>Триус Є. О., Логвин Д. М.</b> Тенденції розвитку круїзного туризму на світовому ринку .....	78
<b>Трохименко А. Ф.</b> Інтер'єр як елемент фірмового стилю туроператорів України .....	83
<b>Федій В. С., Кадацька С. В.</b> Особливості розвитку туризму у Львівській області в умовах пандемії COVID-19 .....	86

<b>Фелоненко А. Г., Погорєлов О. О.</b> Ресурсна база розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Одеській області .....	89
<b>Цоєва А. В.</b> Ресурсна компонента рекреаційно-туристичного потенціалу Київської області .....	92
<b>Чопенко Ю. Г.</b> Застосування інформаційних технологій при дослідженні історико-культурного потенціалу регіону .....	94
<b>Шкрьоба А. В.</b> Ресурсне забезпечення туристичної діяльності в Полтавській області .....	96
<b>Ярославська А. Ю., Питомець Т. Ю.</b> Вплив інформаційних технологій на роботу туристичних підприємств .....	98

Наукове видання

# **ТУРИЗМ І МОЛОДЬ - 2020**

**МАТЕРІАЛИ**

**кафедрального круглого столу студентів та аспірантів**

*(м. Полтава, 21 грудня 2020 року)*

Головна редакторка *М. П. Гречук*  
Дизайн обкладинки *Т. А. Маслак*  
Комп'ютерне верстання *Г. А. Бжікян*

*Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 5,9.  
Зам. № 166/1856.*

*Видавець і виготовлювач  
Вищий навчальний заклад Укоопспілки  
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,  
к. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎ (0532) 50-24-81*

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників  
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.*